

**ΣΥΝΗΘΗ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΑ ΛΑΘΗ ΣΤΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ***

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Καλό απόγευμα αγαπητοί φίλες και φίλοι,

Είναι με ιδιαίτερη χαρά και τιμή που παρευρίσκομαι και σήμερα μαζί σας στο Δικηγορικό Σύλλογο Λευκωσίας για την παράδοση της 2^{ης} για αυτό το έτος διάλεξης εκ μέρους μου, στα πλαίσια της συνεχούς δικηγορικής επιμόρφωσης. Οι διαλέξεις αυτές, σε σχέση με όλες τις άλλες, τις οποίες παρακολουθείτε στα πλαίσια της επιμόρφωσης, έχουν, φρονώ, την ιδιαιτερότητα ότι, πέραν της επιμόρφωσης επί ζητημάτων, που άπτονται της καθημερινής δικηγορικής πρακτικής, προάγουν και τον απαραίτητο, κατά τη γνώμη μου, διάλογο μεταξύ δικαστών και δικηγόρων, δηλαδή τον διάλογο μεταξύ δύο βασικών πυλώνων στο σύστημα της δικαιοσύνης, με σκοπό την καλύτερη απονομής αυτής. Είθε αυτός ο διάλογος να συνεχιστεί με επιτυχία και στο μέλλον.

Και μ' αυτό τον σύντομο χαιρετισμό, να μου επιτρέψετε να προχωρήσω αμέσως με την ουσία, αφιερώνοντας, όμως, πρώτα λίγα λεπτά στο έναυσμα της παρούσας διάλεξης, καθώς και τον σκοπό της.

2. ΕΝΑΥΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΔΙΑΛΕΞΗ

Έμπνευση, λοιπόν για την παρούσα διάλεξη, αποτέλεσαν τα ακόλουθα:

2.1. Η μακρόχρονη παρατήρηση μου ως Δικαστής του Διοικητικού Δικαστηρίου ότι, ένα απογοητευτικά πολύ μεγάλο ποσοστό υποθέσεων που τίθενται ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου προς κρίση, αποτυγχάνουν ήδη στο στάδιο του παραδεκτού της προσφυγής, ενώ με τον δέοντα δικηγορικό χειρισμό, θα μπορούσαν να ξεπεράσουν τον σκόπελο του παραδεκτού και να έχουν, σε υπολογίσιμο αριθμό περιπτώσεων, πιθανότητες επιτυχίας στο επόμενο στάδιο, δηλαδή εξέτασης του βασίμου της προσφυγής.

2.2. Η παρατήρηση ότι, ένα μεγάλο ποσοστό εκείνων των υποθέσεων, οι οποίες κρίνονται ως παραδεκτές, αποτυγχάνουν στο στάδιο εξέτασης του βασίμου της προσφυγής, λόγω δικονομικών απαιτήσεων, οι οποίες δεν τηρήθηκαν, λόγω λανθασμένου δικηγορικού χειρισμού.

2.3. Η παρατήρηση ότι, η μείωση του αριθμού των υποθέσεων που καταχωρούνται ετησίως, ιδιαίτερα και κυρίως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, ώθησε μεγάλο αριθμό δικηγόρων να ασχοληθούν εντατικότερα (και) με τον τομέα της απονομής της διοικητικής δικαιοσύνης, ενώπιον της οποίας ο αριθμός υποθέσεων αυξάνεται, πλέον, με γεωμετρική πρόοδο, με σκοπό τη διατήρηση/βελτίωση των εισοδημάτων τους. Αυτό, ανεξαρτήτως αν ένας μεγάλος αριθμός εξ αυτών των δικηγόρων πολλές φορές δεν φαίνεται να έχουν ή να διατηρούν την προαπαιτούμενη επαρκή γνώση και εμπειρία χειρισμού διοικητικού δικαίου θεμάτων, ώστε να δύνανται να αντεξεπέλθουν χωρίς σοβαρή δυσκολία στην αποστολή τους, ως δικηγόροι προσφυγών στο πλαίσιο του διοικητικού δικαίου.

2.4. Η παρατήρηση ότι, ενόψει της προηγούμενης παρατήρησης και όχι μόνο, διαπράττονται από τους δικηγόρους πολλές φορές σοβαρά και θεμελιώδη λάθη στον χειρισμό κάποιας προσφυγής, τα οποία στοιχίζουν και, ενίοτε, κρίνουν και το αποτέλεσμα της προσφυγής.

2.5. Όλες οι πιο πάνω παρατηρήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, παρατηρείται μια χειροτέρευση, αντί βελτίωση της συνολικής ποιότητας της διοικητικής δικαιοσύνης και, κατά συνέπεια,

2.6. Αυτό οδηγεί σε εξασθένηση του αισθήματος εμπιστοσύνης του διοικουμένου στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης,

2.7. Προκαλεί συχνά σοβαρή μέχρι ανεπανόρθωτη ζημιά στους προσφεύγοντες, οι οποίοι, με ορθό δικηγορικό χειρισμό, θα μπορούσαν, σε πολλές περιπτώσεις, να δικαιωθούν σε ζητήματα πολύ σοβαρά για αυτούς, ενώ αντίθετα, χάνοντας την προσφυγή, μένουν εκτεθειμένοι και σε καταβολή των δικηγορικών εξόδων του αντιδίκου και τέλος,

2.8. Λόγω των αδικαιολόγητων λαθών, προκαλείται απώλεια εισοδημάτων για τους ίδιους τους δικηγόρους από την μη επιδίκαση εξόδων υπέρ τους από προσφυγές, που, με το δέοντα χειρισμό, θα επιτύγχαναν, ενώ μένουν, τελικώς και εκτεθειμένοι έναντι του πελάτη τους, ενώ, επίσης, τα αδικαιολόγητα λάθη οδηγούν και σε απώλεια καλής φήμης, η οποία ενδεχομένως θα λειτουργούσε αυξητικά στο πελατολόγιο του ίδιου του δικηγόρου.

3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

Αναφέροντας τα πιο πάνω, σκοπός του παρόντος σεμιναρίου είναι η επισήμανση των σημαντικότερων λαθών που παρατηρούνται στο δικηγορικό χειρισμό κάποιας υπόθεσης, με την ελπίδα να μειωθεί η διάπραξη αυτών από τους δικηγόρους και με σκοπό τη βελτίωση των αποτελεσμάτων σε όλους τους τομείς που αφορούν οι προαναφερόμενες παρατηρήσεις.

Και με αυτά τα ολίγα, ας ανασκοπήσουμε τα πιο σημαντικά λάθη, τα οποία προσωπικώς εντοπίζω, αναγνωρίζοντας, βεβαίως, ότι, η λίστα δεν είναι εξαντλητική, ούτε εξάλλου, θα μπορούσε να αναφερθούν στην πληρότητα τους όλα τα λάθη, στο μετρημένο χρόνο μίας διάλεξης όπως αυτής.

Μία ακόμη τελευταία παρατήρηση, πριν υπεισέλθουμε στην ουσία: Έχω αποφύγει συνειδητά να αναφερθώ σε πολλές αποφάσεις, ειδικά τις πιο πρόσφατες, στις οποίες τα υπό συζήτηση λάθη έχουν επισημανθεί. Σκοπός είναι η υπόδειξη των σφαλμάτων προς αποφυγή τους, όχι των σφάλλλοντων.

Και τώρα, ας προχωρήσουμε στην ουσία της διάλεξης:

B. ΣΥΝΗΘΗ ΛΑΘΗ

1. ΑΝΑΛΗΨΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΠΑΡΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Αποτελεί θεσμοθετημένο καθήκον του δικηγόρου να μην αναλαμβάνει υποθέσεις διοικητικής φύσεως, πέραν των γνώσεων του.

Συγκεκριμένα αναφέρεται στον Κανονισμό 20 των περί Δεοντολογίας Κανονισμών:

«20. —(1) Ο δικηγόρος δεν ενεργεί παρά μόνο αφού πάρει εντολή από τον πελάτη του, εκτός εάν ένας άλλος δικηγόρος που εκπροσωπεί τον πελάτη, ή αρμόδια αρχή του αναθέσουν εντολή. (2) Ο δικηγόρος συμβουλεύει και υπερασπίζεται τον πελάτη του σε εύλογο χρόνο, ευσυνείδητα και με επιμέλεια. Αναλαμβάνει προσωπικά την ευθύνη της εντολής που του έχει εμπιστευθεί και ενημερώνει τον πελάτη του για την εξέλιξη της υπόθεσης που έχει αναλάβει. (3) Ο δικηγόρος δε δέχεται να αναλάβει υπόθεση αν γνωρίζει ή όφειλε να γνωρίζει ότι δεν έχει την απαραίτητη ικανότητα να τη χειριστεί εκτός αν συνεργαστεί με άλλο δικηγόρο που έχει αυτή την ικανότητα. Στην τελευταία περίπτωση αυτό γίνεται μόνο με την έγγραφη συγκατάθεση του πελάτη. (4) Ο δικηγόρος δεν μπορεί να δεχτεί μία υπόθεση αν δεν μπορεί να ασχοληθεί με αυτή σε εύλογο χρόνο λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης και των άλλων υποχρεώσεων του. (5) Ο δικηγόρος που ασκεί το δικαίωμά του να μην ασχοληθεί περαιτέρω με μία υπόθεση πρέπει να παρέχει εύλογο χρόνο στον πελάτη του για να εξασφαλίσει βοήθεια εγκαίρως από άλλο συνάδελφο για να αποφευχθεί τυχόν ζημιά ή βλάβη που θα υφίστατο ο πελάτης»

1.1. Συνεπώς, η διοικητική υπόθεση προϋποθέτει ήδη πριν την ανάληψη της και πριν, ακόμη, την καταχώρηση διοικητικής προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου, στέρεες γνώσεις, τόσο για το παραδεκτό της προσφυγής, όσο και για το βάσιμο της, έστω στη γενική του μορφή.

1.2. Προαπαιτείται, επίσης, επαρκής και, όσο το δυνατό, συνεχής μελέτη της νομοθεσίας, της δικονομίας, καθώς και των σχετικών αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου και του Διοικητικού Δικαστηρίου επί των δικονομικών απαιτήσεων για το δέοντα χειρισμό μιας υπόθεσης. Επ' αυτού, πολύ χρήσιμα, πιστεύω, για τους δικηγόρους είναι τα διάφορα συγγράματα, ιδιαίτερα από κύπριους ακαδημαϊκούς και δικηγόρους, τα οποία, μεταξύ άλλων, αποτελούν, θεωρώ, εύκολη πηγή εντοπισμού της βασικής νομολογίας επί δικονομικών θεμάτων.

1.3. Προαπαιτείται, επίσης, επαρκής και συνεχής μελέτη επί βασικών εννοιών του παραδεκτού της προσφυγής, κυρίως όσον αφορά στην εκτελεστότητα

διοικητικής πράξης, το έννομο συμφέρον, επιμέτρηση της προθεσμίας για καταχώρηση προσφυγής, ώστε τέτοια να θεωρείται εμπρόθεσμη κ.λ.π..

2. ΑΠΩΛΕΙΑ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΟΘΕΣΜΙΩΝ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗΣ ΕΝΣΤΑΣΗΣ-ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ Ή ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΣΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

2.1. Η πολλές φορές ανάγκη δράσης εντός πιεστικών χρονικών διαγραμμάτων (π.χ. ο πελάτης φέρνει την υπόθεση του ενώπιον του δικηγόρου την τελευταία κυριολεκτικά στιγμή) οδηγεί συχνά στην απώλεια, συνήθως ανεπανόρθωτη, των (επιτακτικών) χρονικών προθεσμιών ή στην πρόχειρη και εσπευσμένη σύνταξη εγγράφων ή στη διάπραξη κρίσιμων λαθών.

Συνεπώς, ορθό θα ήταν,

2.1.1. Ο ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΝΑ ΕΧΕΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΕΝΑ Ή ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΔΙΚΟΓΡΑΦΩΝ, ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ (ΚΑΙ CHECKLISTS) ΣΤΟΥΣ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΟΥ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΕΙ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΥΚΟΛΑ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΑ ΝΑ ΔΥΝΑΝΤΑΙ ΝΑ ΤΥΧΟΥΝ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ, ΜΕΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΜΕΣΟ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ.

2.1.2. ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΕΤΑΙ ΑΜΕΣΩΣ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΠΕΛΑΤΕΣ ΚΑΙ ΝΑ ΑΝΑΖΗΤΕΙ ΑΜΕΣΩΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΛΗΨΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ, ΩΣΤΕ ΝΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΕΙ ΕΓΚΑΙΡΩΣ ΚΑΙ ΝΑ ΜΗΝ ΑΠΩΛΕΣΕΙ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ.

2.1.3. ΝΑ ΚΑΝΕΙ, ΜΕ ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΙΤΗΣΗ-ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ, ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΟ (ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΕ ΕΝΣΤΑΣΗ Ή ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ Ή ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΑΚΡΟΑΣΗΣ), ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΩΝ ΓΙΑ ΝΑ ΔΡΑΣΕΙ ΜΕ ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΕΣΗ ΧΡΟΝΟΥ.

2.2. ΑΔΡΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ ΔΡΑΣΗΣ-ΟΧΛΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΓΙΑ ΠΟΛΥ ΚΑΙΡΟ ΕΚΚΡΕΜΕΣ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ- ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΛΗΨΗ ΓΝΩΣΗΣ

**ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΕ, ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΜΠΡΟΘΕΣΜΟ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ-Ο ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΝΟΜΟΣ, ΚΕΦ. 1.**

Αν η πράξη είναι εύκολα προσιτή στον ενδιαφερόμενο, ή ουχί εντός ευλόγου χρόνου ενέργεια των απαιτούμενων προς λήψη πλήρους γνώσης της πράξης, αποτελεί παράλειψη της οποίας οι συνέπειες εξομοιώνονται προς τη μη εμπρόθεσμο άσκηση της αίτησης ακύρωσης.

Άρα, αν υποβάλατε μία αίτηση, έχετε καθήκον, εάν δεν λάβατε απάντηση εντός ευλόγου χρόνου, να οχλείτε έγκαιρα τη διοίκηση, ειδάλλως κινδυνεύετε, εάν έχει εκδοθεί απόφαση και ο πελάτης σας δεν φρόντισε να ενημερωθεί περί τούτης, ενώ είχε τη δυνατότητα, να έχετε απωλέσει την προθεσμία προσβολής της.

Τώρα, εάν μία προσφυγή έχει καταχωρηθεί αρκετά μετά τις 75 ημέρες αρχομένη η προθεσμία από την αποδεδειγμένη ημερομηνία αποστολής επιστολής ενημέρωσης για την επίδικη πράξη, φέρετε το βάρος απόδειξης για το πότε πράγματι λάβατε την εν λόγω ενημέρωση γ' αυτή.

Όπως έχει κατ' επανάληψη αποφασιστεί, εξαίρεση στον κανόνα ότι το βάρος απόδειξης περί του εκπροθέσμου προσφυγής το φέρει εκείνος που το επικαλείται, αποτελεί η περίπτωση της καταχώρησης της προσφυγής μετά την πάροδο αρκετών ημερών από τη λήξη της κανονικής προθεσμίας, οπότε και εναπόκειται σ' εκείνον που προβάλλει τον ισχυρισμό ότι έλαβε καθυστερημένα γνώση της διοικητικής πράξης, να τον αποδείξει (βλ. Γιώργος Φάντης ν. Ε.Τ.Ε.Κ., Υποθ. Αρ. 131/2010, ημερ. 12.11.2012).

Σύμφωνα, περαιτέρω, με τη νομολογία, εναπόκειται σε έναν αιτητή να αποδείξει ότι παρέλαβε και/ή έλαβε γνώση καθυστερημένα ή καθόλου της διοικητικής πράξης, εάν η προσφυγή του καταχωρήθηκε εκτός προθεσμίας. Εκείνος που προβάλλει έναν τέτοιο ισχυρισμό θα πρέπει και να τον τεκμηριώσει (βλ. Αντώνιος Πατάτας ν. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 248 και HadjiGavriel ν. Republic (1986) 3 (A)C.L.R. 52).

Από τη Σάββα ν Δημοκρατίας, Αναθ. Έφεση αρ. 49/12, ημερ. 07.02.2018:

«Όταν μια επιστολή έχει ταχυδρομηθεί, αλλά δεν έχει επιστραφεί, δημιουργείται μαχητό τεκμήριο παράδοσης στο πρόσωπο προς το οποίο απευθύνεται. (Theodorou v. The Abbot of Kykko Monastery Mr. Chrysostomos and Others (1965) 1C.L.R. 9 και Ανδρέουν. P. & D. Crystal Line Co. Ltd, Πολιτική Έφεση 10498, ημερ. 15 Οκτωβρίου 2001). Ταυτοχρόνως, το βάρος απόδειξης ότι η επιστολή έφερε την ορθή διεύθυνση και δεν έχει επιστραφεί βρίσκεται στους ώμους του προσώπου που προβάλλει ένα τέτοιο ισχυρισμό.

Από τη στιγμή που στην επιστολή αναγράφεται συγκεκριμένη ημερομηνία και αποστέλλεται, ταχυδρομείται, στη διεύθυνση προσώπου, τεκμαίρεται ότι στη συνήθη πορεία του ταχυδρομείου και, εντός ευλόγου χρόνου, κάποιων ημερών, λαμβάνεται. Οι εφεσίβλητοι προσκόμισαν μαρτυρία ότι, η επιστολή είχε ταχυδρομηθεί και δεν είχε επιστραφεί, δημιουργώντας προς τούτο μαχητό τεκμήριο περί της αποστολής της Γνωστοποίησης. Η εφεσείουσα είχε το βάρος να αποδείξει ότι η επιστολή δεν είχε παραληφθεί. Κάτι τέτοιο δεν πέτυχε να αποδείξει. Πέραν από την αναφορά στην ένορκη δήλωση της, ότι ουδέποτε παρέλαβε την εν λόγω επιστολή, ουδεμία μαρτυρία ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο κατατέθηκε προς το σκοπό ανατροπής του τεκμηρίου της αποστολής της επιστολής.

Σχετικό επίσης είναι και το άρθρο 2 του περί Ερμηνείας Νόμου, Κεφ. 1, όπου απαντάται ο πιο κάτω ορισμός:

«"επίδοση με ταχυδρομείο - όταν ο Νόμος ή δημόσιο έγγραφο επιτρέπει ή απαιτεί όπως έγγραφο επιδοθεί ταχυδρομικώς, ανεξάρτητα αν χρησιμοποιείται η έκφραση επίδοση ή η έκφραση "δοθεί" ή "αποσταλεί" ή οποιαδήποτε άλλη έκφραση τότε, εκτός αν φαίνεται αντίθετη πρόθεση, η επίδοση θα λογίζεται ότι γίνεται με την κανονική αποστολή, προπληρωμή και ταχυδρόμηση επιστολής που περιέχει το έγγραφο και εκτός αν αποδεικνύεται το αντίθετο, ότι επιτεύχθηκε κατά το χρόνο κατά τον οποίο η επιστολή θα παραδινόταν με τη συνηθισμένη πορεία του ταχυδρομείου.

Στην Katsiantoni sv. Frantzeskou (1981) 1C.L.R. 566 λέχθηκε ότι το πιο πάνω άρθρο 2 του Κεφ. 1 εναποθέτει το βάρος απόδειξης της μη λήψης της επιστολής στον παραλήπτη.».

Στην Γιώργος Φάντης, επισημάνθηκε ότι «Το άρθρο 2 του περί Ερμηνείας Νόμου, Κεφ. 1 καθορίζει ότι όπου έγγραφο επιτρέπεται να επιδίδεται, να δίνεται ή να αποστέλλεται με ταχυδρομείο, λογίζεται ότι γίνεται με την κανονική αποστολή, προπληρωμή και ταχυδρόμηση επιστολής που περιέχει το έγγραφο»

Στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, στην NAPA MERMAI DHOTEL AND SUITES LTDv. Δήμου Αγίας Νάπας, Υποθ. Αρ.6435/2013, ημερ. 18.12.2015, όπου εξετάστηκε παρόμοιο θέμα, το Δικαστήριο, με εκτενή αναφορά στην ημεδαπή νομολογία, επεσήμανε τα εξής διαφωτιστικά και άμεσα σχετικά με την υπό κρίση περίπτωση (η υπογράμμιση προστέθηκε):

«Η νομολογία, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι ευθυγραμμισμένη στο ότι εφόσον εκ πρώτης όψεως η προσφυγή φαίνεται να έχει καταχωρηθεί εκτός του χρονικού πλαισίου των 75 ημερών, τότε είναι ο αιτητής που θα πρέπει να αποδείξει ότι έλαβε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη καθυστερημένα ή και καθόλου».

«Δεν ζητήθηκε η προσαγωγή μαρτυρίας από τους αιτητές. Αν υπήρχαν δεδομένα που οι αιτητές είχαν υπόψη τους που να υποστήριζαν, αν όχι να αποδείκνυαν, τον ισχυρισμό ότι παρέλαβαν την προσβαλλόμενη πράξη μόλις στις 12.9.2013, όφειλαν να τα παρουσιάσουν ώστε να έθεταν τουλάχιστον εν αμφιβόλω τη θέση του Δήμου Αγίας Νάπας ότι εφόσον απεστάλη η ειδοποίηση με το σύννηθες ταχυδρομείο αυτή τεκμαίρεται ότι παρελήφθη έγκαιρα από τους αιτητές. Τότε θα ήταν που θα λειτουργούσε η οποιαδήποτε αμφιβολία υπέρ τους.»

3. ΜΗ ΧΡΗΣΗ Ή ΜΗ ΟΡΘΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΕΝΣΤΑΣΗΣ-ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

3.1. Σε κάποιες, όχι συχνές, περιπτώσεις άσκηση ένστασης ή ιεραρχικής προσφυγής αποτελεί απαραίτητη ή υποχρεωτική προϋπόθεση για την καταχώρηση μίας παραδεκτής προσφυγής. Σε κάποιες όχι.

Διακρίνεται η (δυννητικής φύσεως) ένσταση ή ιεραρχική προσφυγή από την καλούμενη στην Ελλάδα (υποχρεωτική) «ενδικοφανή προσφυγή». Στην Κύπρο δεν έχω εντοπίσει να χρησιμοποιείται ο όρος «ενδικοφανής προσφυγή» σε νόμο. Ομιλεί κατά κανόνα για ένσταση ή ιεραρχική προσφυγή.

Συχνά παρατηρείται οι δικηγόροι να αγνοούν αυτό το διαχωρισμό και να προχωρούν απευθείας με την καταχώρηση προσφυγής, ενώ θα έπρεπε πρώτα υποχρεωτικά να ασκήσουν ένσταση ή ιεραρχική προσφυγή. Το αποτέλεσμα, είναι να κριθεί η προσφυγή τους ως μη παραδεκτή.

Παράδειγμα δυννητικής ένστασης ή ιεραρχικής προσφυγής :

- Η μη υποβολή ένστασης κατά τις απόρριψης αίτησης για εγγραφή στους πίνακες διοριστέων

Παράδειγμα υποχρεωτικής ένστασης πριν την υποβολή προσφυγής

- 139 (5) (6) του περί Φόρου Κατανάλωσης Νόμου, Ν. 91 (1)/2004

«(5) Ανεξαρτήτως των διατάξεων των εδαφίων (1) έως (3), κάθε πρόσωπο το οποίο αμφισβητεί τον επιβληθέντα, σε εγγεγραμμένο ή ταξινομημένο σε οποιοδήποτε κράτος μηχανοκίνητο όχημα, φόρο κατανάλωσης δύναται, εντός προθεσμίας εξήντα ημερών από την ημερομηνία επιβολής της φορολογίας, να αποταθεί στον Διευθυντή με γραπτή αιτιολογημένη ένσταση, προσκομίζοντας όλα τα αναγκαία στοιχεία τα οποία να υποστηρίζουν το βάσιμο της ένστασής του, για επανεξέταση της επιβληθείσας φορολογίας:

Νοείται ότι, ένσταση, η οποία υποβάλλεται, αν δεν συνοδεύεται με τα αναγκαία έγγραφα προς υποστήριξή της, θεωρείται ως ουδέποτε υποβληθείσα:

Νοείται περαιτέρω ότι, ο Διευθυντής δύναται να απαιτήσει επιπρόσθετα στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία στην έκδοση της απόφασής του:

Νοείται, έτι περαιτέρω, ότι, για να εξεταστεί ένσταση υποβληθείσα σύμφωνα

με το παρόν εδάφιο θα πρέπει να καταβληθεί ο επιβληθείς φόρος.

(6) Η υποβολή ένστασης δυνάμει του εδαφίου (5) αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο σύμφωνα με το Άρθρο 146 του Συντάγματος.»

3.2. Παρατηρείται, επίσης, συχνά μη ορθή αντίληψη του δικηγόρου για τα πλεονεκτήματα/ μειονεκτήματα δυνητικής άσκησης ιεραρχικής προσφυγής ν. απευθείας προσφυγής στο διοικητικό δικαστήριο, με αποτέλεσμα να ακολουθούνται λανθασμένες επιλογές. Αυτά που κυρίως πρέπει να λαμβάνει υπόψη ο δικηγόρος είναι:

3.2.1.1. ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤ' ΕΞΟΧΗ ΑΚΥΡΩΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.

3.2.1.2. ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΣΤΑΣΗΣ Ή ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΟΠΟΙΑ, ΑΝ ΕΙΣΑΧΘΕΙ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ, ΣΥΝΙΣΤΑ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΦΑΚΕΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ Π.Χ. ΠΡΟΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗΣ ΠΛΑΝΗΣ ΠΕΡΙ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ Ή ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.

ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΚΔΟΣΗΣ Ή ΕΥΚΟΛΟΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ Ή ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ. Π.Χ. ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ.

3.3. ΕΧΕΙ ΝΟΜΟΛΟΓΗΘΕΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΣΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, Η ΟΠΟΙΑ ΚΑΘΙΣΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΜΗ ΠΑΡΑΔΕΚΤΗ ΩΣ «ΠΡΩΩΡΗ», ΗΔΗ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ.

Στο σύγγραμμα Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου 14^η έκδοση, 2ος Τόμος, σελ.111 αναφέρεται:

"πράξεις που έχουν ενσωματωθεί σε μεταγενέστερη διοικητική πράξη, οι οποίες ήταν "εκτελεστές", αλλά έχασαν την αυτοτέλεια τους και τον εκτελεστό χαρακτήρα τους λόγω της ενσωμάτωσης. (ΣΕ 2492/1977, 1789/1988, 347/1995). Η ενσωμάτωση της αρχικής πράξης σε μεταγενέστερη επέρχεται..ii) σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής."

Στην υπόθεση Ζίττης ν. Δημοκρατίας (1998) 3 Α.Α.Δ. 394 αναφέρεται ότι:

"Η ενσωμάτωση εκτελεστής πράξης σε άλλη εκτελεστή πράξη επέρχεται "οσάκις ασκείται κατά ταύτης" η λεγόμενη ενδικοφανής ιεραρχική προσφυγή, όπως π.χ. αίτηση αναθεώρησης "θεσπιζόμενη ειδικώς υπό του Νόμου" για το συγκεκριμένο θέμα οπότε "η καθ' ης η αίτησις αναθεωρήσεως, πράξις ενσωματούται εις την καθ' αναθεώρησιν εκδιδόμενην. Το αυτό ισχύει και επί πράξεως, καθ' ης ησκήθη ένστασις νόμω προβλεπομένη, και ήτις ενσωματούται εις την επί της ενστάσεως εκδιδόμενην. Επίσης ενσωματούται η πράξις πρωτοβαθμίου διοικητικού οργάνου κατόπιν προσφυγής, κατά νόμον ασκουμένης ενώπιον δευτεροβαθμίου, εις την απόφασιν του τελευταίου, ως λ.χ. γνωμοδότησις ανακριτικού συμβουλίου κατά τον νόμον περί καταστάσεως αξιωματικών: 799(55)."

Ως ανέφερε, πρόσθετα, ο Έντιμος Δικαστής Παμπαλλής σε απόφαση του:

«Θα πρόσθετα επί του προκειμένου ότι η διατήρηση δύο παράλληλων διαδικασιών - ενστάσεως και προσφυγής - θα μπορούσε να παρατηρηθεί το εξής παράδοξο. Το αποτέλεσμα της ενστάσεως να είναι θετικό, για τους αιτητές, και του Δικαστηρίου, αρνητικό ή αντιστρόφως. Οι αιτητές ή ακόμη και η διοίκηση θα βρίσκονται, σε τέτοιο ενδεχόμενο, προ ενός αδιεξόδου. Μέθοδος άκρως ανεπιθύμητη. Αφήνω τη χρηματική δαπάνη που θα απαιτηθεί για τις δύο διαδικασίες.

Σε περίπτωση παράλειψης της διοίκησης να ενεργήσει επί τούτου θα δικαιούνται οι αιτητές να προσφύγουν λόγω της παράλειψης που παρατηρείται. (Βλ. Υπ. Αρ. 157/2013, P & P Horizon Homes Ltd ν. Δημοκρατίας (2000) 3 Α.Α.Δ. 88).»

3.4. ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΝΕΤΑΙ ΙΔΙΑΤΕΡΗ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑ ΠΡΟΘΕΣΜΙΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ, ΚΑΤΑ ΚΑΝΟΝΑ, ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΕΣ (ΒΛ. ΆΡΘΡΟ 11(2) ΤΟΥ Ν. 158 (Ι)/1999).

3.5. ΠΑΡΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΜΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΤΑΣΗΣ-ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ, ΜΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΟΣΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΑΡΑΛΗΦΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΚΑΝΟΝΑ ΝΑ ΜΗΝ ΔΥΝΑΝΤΑΙ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ, ΝΑ ΕΛΕΓΧΘΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ.

3.6. ΠΑΡΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΜΗ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΤΑΣΗΣ-ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

3.7. ΠΑΡΑΤΗΡΕΙΤΑΙ Η ΜΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΦΑΚΕΛΟΥ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΤΑΣΗΣ- ΙΕΡΑΡΧΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ Ή ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ (ΒΛ. ΆΡΘΡΟ 43 (6) ΤΟΥ Ν. 158 (Ι)/1999:

«(6) Κάθε πρόσωπο το οποίο έχει δικαίωμα ακρόασης μπορεί, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λάβει γνώση των στοιχείων του σχετικού διοικητικού φακέλου. Το αρμόδιο διοικητικό όργανο μπορεί με αιτιολογημένη αποφασή του να απορρίψει ολόκληρο ή μέρος του αιτήματος, αν η ικανοποίησή του παραβιάζει το υπηρεσιακό συμφέρον ή το συμφέρον τρίτου προσώπου.»

4. ΜΗ ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ, ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ, ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΚΑΙ/Η ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΥΠΟ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ- ΑΠΩΛΕΙΑ ΕΝΝΟΜΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ

Παρατηρείται, δυστυχώς, πάρα πολύ συχνά, προσφυγές να αποτυγχάνουν διότι, ο προσφεύγωντας προέβη σε κάποια πράξη, χωρίς επιφύλαξη δικαιωμάτων, η οποία υποδηλώνει ή ερμηνεύεται ως αποδοχή της διοικητικής πράξης, την οποία προσέβαλε και, με αυτό τον τρόπο, απώλεσε το έννομο συμφέρον του, καθιστώντας την προσφυγή του απορριπτέα, ως μη παραδεκτή. Πληρωμή λ.χ.

επιβληθέντων τελών ή φορολογίας, χωρίς τέτοια ρητή επιφύλαξη δικαιωμάτων, είναι ένα τέτοιο συχνό παράδειγμα απώλειας εννόμου συμφέροντος του προσφεύγοντα.

Σχετικό επί του θέματος είναι και το πιο κάτω απόσπασμα από το «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου», 14η έκδοση 2011, Τόμος 2 του Καθ. Ε. Σπηλιωτόπουλου, σελ. 84 εκεί παράγραφος 458, το οποίο ανευρίσκεται σε πολλές αποφάσεις τόσο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, όσο και του Διοικητικού Δικαστηρίου και το οποίο έχει ως εξής:

«Το έννομο συμφέρον που υπάρχει κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης ή την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως εκλείπει, παύει να υπάρχει, από αντικειμενικούς λόγους, εάν διακόπηκε ο νομικός δεσμός που συνδέει τον αιτούντα με την προσβαλλόμενη πράξη (ΣΕ 2473/1970), καθώς και με αποδοχή της πράξης από τον αιτούντα (Δ/μα 18/1989, άρθρο 29). Η αποδοχή μπορεί να είναι ρητή, δηλαδή, να προκύπτει από σχετική δήλωση του αιτούντος, ή σιωπηρή, δηλαδή, να συνάγεται από συμπεριφορά του, η οποία δεν αφήνει αμφιβολία για την έννοια της (ΣΕ 432/1983, 3547/1987, 947/2004), όπως π.χ. είναι ανεπιφύλακτη συμμετοχή στη διαδικασία έκδοσης της πράξης (ΣΕ 1674, 2836/1987, 2150/1998), και ειδικότερα η υποβολή προσφορών σε διαγωνισμό δημοσίων έργων χωρίς επιφύλαξη για τη νομιμότητα της διακήρυξης (ΣΕ 3106/2002). Όμως η μη διατύπωση επιφύλαξης της νομιμότητας των όρων της προκήρυξης, στη δήλωση συμμετοχής σε διαγωνισμό που έχει προκηρύξει το ΑΣΕΠ, δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου την ανεπιφύλακτη αποδοχή των όρων αυτών (ΣΕ 900/2003). Η αποδοχή πρέπει: i) να είναι σαφής και ανεπιφύλακτη (ΣΕ 480/1970, 1745/1977), ii) να μην έγινε από νόμιμη υποχρέωση (ΣΕ 4528/1976, 4071/1990) ή λόγω οικονομικής ανάγκης (ΣΕ 2407/1970) ή λόγω παράνομης βίας ή απειλής (ΣΕ 2013/1959) ή διότι η παράλειψή της θα είχε για τον αιτούντα δυσμενείς συνέπειες (ΣΕ 1568/1960) και iii) να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλλου (ΣΕ 2087/1970) ή, όταν δεν είναι ρητή, να συνάγεται από αναμφισβήτητες πράξεις (ΣΕ 1341/1966), 2903/2001, 3031/2003.»

Συνεπώς, αγαπητοί φίλοι, σας συνιστώ ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε ενέργεια, η οποία είναι δυνατό να συνιστά ή να ερμηνευθεί ως αποδοχή της πράξης που επιθυμείτε να προσβάλετε ή έχετε προσβάλει ήδη. Φροντίστε να ξεκαθαρίσετε, επίσης εξ αρχής στον πελάτη σας ότι, πρέπει να σας κρατά εκ των προτέρων ενήμερους για κάθε ενέργεια, στην οποία προτίθεται να προβεί, ώστε, με τη δική

σας συμβολή, να εξασφαλίζεται ότι αυτή δεν θα γίνει ανεπιφύλακτα και με τρόπο που θα συνιστά αποδοχή της προσβαλλόμενης πράξης.

5. ΑΣΑΦΗΣ ΚΑΙ/ Ή ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΔΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ-ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΑΧΡΕΙΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΝ ΠΟΛΛΟΙΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Η μη σαφής και επαρκής περιγραφή της αιτούμενης θεραπείας στη προσφυγή είναι ίσως, ένα από τα πιο «θανατηφόρα» λάθη που μπορούν να διαπράξει κάποιος κατά την καταχώρηση μιας προσφυγής. Και αυτό διότι, τις πλείστες φορές δεν θεραπεύεται με αίτηση τροποποίησης, λόγω του ότι έχει ήδη παρέλθει η συνταγματική προθεσμία 75 ημερών.

Ως είχα την ευκαιρία να συνοψίσω σε μία εκ των αρκετών αποφάσεων (και) του ομιλούντος περί του θέματος:

Στην απόφαση ημερομηνίας 16.12.2011 στην Προσφυγή Αρ. 1020/2010 ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ κ.α. ν. ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΣΩ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, λέχθηκαν, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«..Είναι γεγονός ότι με τη ζητούμενη εραπεία δεν προσδιορίζεται η πράξη ή απόφαση της διοίκησης εναντίον της οποίας ασκήθηκε η προσφυγή. Ο αναθεωρητικός έλεγχος με βάση το άρθρο 146 του Συντάγματος καθίσταται εφικτός μόνο όταν προσδιορίζεται η προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη της διοίκησης με σαφήνεια. Εικασίες δεν επιτρέπονται όπως και δεν είναι νοητή η άσκηση ελέγχου στη βάση κάποιας πιθανολόγησης.»

Εάν δε, τίθεται θέμα λανθασμένης καταγραφής της προσβαλλόμενης απόφασης στη θεραπεία ή τον τίτλο της προσφυγής, η οποία καταγραφή να μην ανάγεται σε ορθογραφικό ή γραμματικό λάθος τέτοιου ασήμαντου βαθμού που να μην εμποδίζει το Δικαστήριο να αντιληφθεί με σαφήνεια το αντικείμενο εξέτασης ενώπιον του, ο μόνος ενδεδειγμένος τρόπος αναζήτησης τροποποίησης της περιγραφή της θεραπείας, είναι με κατάλληλο δικονομικό διάβημα και, συγκεκριμένα, με αίτηση τροποποίησης της και όχι αυτεπάγγελα εκ μέρους του αιτητή, μέσω της αναμόρφωσης του λεκτικού της αιτούμενης θεραπείας στην γραπτή αγόρευση του (έχοντας και υπόψη ότι τροποποίηση προσφυγής δεν

επιτρέπεται όταν υπάρχει τέτοια διεύρυνση θεμάτων ώστε να υπάρχει προσβολή νέας πράξης και παραβίαση με έμμεσο τρόπο της προθεσμίας προσφυγής, βλ. *Paralimni Bus Co.Ltd v. The Republic of Cyprus, through the Minister of Interior* (1967) 3 C.L.R. 559 και *Δημοκρατία, μέσω Εφόρου ΦΠΑ v. Fereos Ltd*, Αναθ. Έφεση 187/2008, ημερ. 14.5.2014). Διάβημα, στο οποίο δεν έχει προβεί η πλευρά του αιτητή. Η οποία, μάλιστα, επέλεξε και να μην απαντήσει καν με κατάθεση γραπτής απάντησης ή στις διευκρινήσεις της υπόθεσης στις εύλογες επισημάνσεις της πλευράς των καθ' ύλην η αίτηση.

Στην απόφαση ημερομηνίας 16.1.96 στην Προσφυγή Αρ. 921/93 Χαραλαμπίδη ν. Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 10 του Νόμου 139/91 και Άλλων, λέχθηκαν και τα εξής:

«Διαπιστώνεται αμέσως πως δεν προσδιορίζεται στο αιτητικό της προσφυγής η απόφαση που προσβάλλεται αλλά γίνεται γι' αυτή αόριστη αναφορά, στην οποία και παραπέμπεται το Δικαστήριο σε σχετική επιστολή, όπου περιέχεται η προσβαλλόμενη απόφαση, και η οποία, επιστολή, μαζί με άλλα έγγραφα επισυνάπτεται της αιτήσεως. Η επισύναψη ασφαλώς όλων των εγγράφων που σχετίζονται με την υπόθεση και είναι στην κατοχή του αιτητή είναι ορθή και σύμφωνα με το διαδικαστικό Κανονισμό, 4(2)(γ), του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου του 1962. Ο ίδιος όμως Κανονισμός, (4)(2)(β)(II), προβλέπει πως η αίτηση δέον να περιλαμβάνει έκθεση της υπόθεσης του αιτητή διαλαμβάνουσα ειδικώς την ζητούμενη θεραπεία. Το Συντάγματος προβλέπει πως το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο κέκτηται αποκλειστική δικαιοδοσία να αποφασίζει οριστικώς και αμετακλήτως επί πάσης προσφυγής υποβαλλομένης κατά αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως οιασδήποτε οργάνου κ.λπ. Έχω επομένως την άποψη πως η απόφαση η οποία προσβάλλεται δια της προσφυγής πρέπει να προσδιορίζεται επακριβώς και με σαφήνεια στο αιτητικό. Είναι ανεπίτρεπτο να αφήνεται να διακριβωθεί η επίδικη απόφαση από το ίδιο το Δικαστήριο μέσα από τα έγγραφα που είναι ενώπιον του κατά τη διάρκεια της συζήτησης της προσφυγής.»

Συνεπώς, έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, προσοχή, προσοχή και πάλι προσοχή στη σύνταξη της αιτούμενης θεραπείας. Το κυρίως ζητούμενο είναι η σαφήνεια και η ακρίβεια της περιγραφής και όχι η έκταση της.

Σαφώς κυρίες και κύριοι, η συμπερίληψη ως αιτούμενης θεραπείας, της φράσης «Οποιαδήποτε άλλη θεραπεία το Δικαστήριο ήθελε κρίνει σκόπιμη και ορθή» ή παρόμοιο λεκτικό με αυτή, είναι απολύτως ασαφής, δεν εξυπηρετεί κανένα σκοπό και κακώς συμπεριλαμβάνεται, σχεδόν μάλιστα ως κανόνας, στο δικόγραφο της προσφυγής.

Κατά τα λοιπά, παρατηρείται πάρα πολύ συχνά το φαινόμενο να συμπεριλαμβάνονται στην αιτούμενη θεραπεία, άλλα αναλυτικότερα και άλλοτε λιγότερο αναλυτικά και λόγοι (ακυρώσεως), γιατί η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη πρέπει να κηρυχθεί άκυρη. Αυτή η πρακτική δεν είναι απλά αδόκιμη αλλά δικονομικά λανθασμένη και σε τίποτε δεν εξυπηρετεί, παρά μόνο συγχίζει. Οι νομικοί λόγοι που προτίθεται να προβάλει ένας αιτητής, πρέπει να καταγράφονται στα νομικά σημεία του δικογράφου της αίτησης ακυρώσεως και καμία θέση έχουν στο αιτητικό της προσφυγής.

6. ΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ. Η ΑΚΥΡΩΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ.

Πάρα πολύ συχνά παρατηρείται σε προσφυγές να επιζητούνται πολλαπλές θεραπείες, οι πλείστες των οποίων καμία σχέση έχουν με την, κατά κανόνα, ακυρωτική δικαιοδοσία του Διοικητικού Δικαστηρίου και για τις οποίες το Δικαστήριο δεν δύναται, ως εκ τούτου, να αποφασίσει και απορρίπτονται εκ προοιμίου. Το λάθος αυτό παρατηρείται ιδιαίτερα από δικηγόρους, οι οποίοι δεν έχουν επαρκή τριβή με την αναθεωρητική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και μεταφέροντας, λανθασμένα, γνώσεις και πρακτικές από τις διαδικασίες ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, οι οποίες καμία θέση έχουν στα πλαίσια του Άρθρου 146 του Συντάγματος. Συνεπώς, αυτές έκδηλα λανθασμένα περιλαμβάνονται στο δικόγραφο της προσφυγής και πρέπει να αποφεύγονται.

7. Η ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΝΤΙ ΤΩΝ (ΑΡΧΙΚΩΝ) ΕΚΤΕΛΕΣΤΩΝ, ΕΝΩ ΥΠΗΡΧΕ ΕΓΚΑΙΡΩΣ ΑΥΤΗ Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ- ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ.

Παρατηρείται πολύ συχνά, ένας δικηγόρος, όταν του ανατίθεται η προσβολή κάποια διοικητικής πράξης, να μην πράττει τούτο, αλλά να προσπαθεί να μεταβάλει την γνώμη και πράξη της διοίκησης προς όφελος του πελάτη του με σχετικό αίτημα του προς αυτή, το οποίο διάβημα δεν προβλέπεται με νόμο ή κανονισμό ένσταση ή ιεραρχική προσφυγή, προβάλλοντας, συνήθως, μόνο νομική επιχειρηματολογία και χωρίς την προσκόμιση νέων ουσιωδών στοιχείων αναφορικά με το θέμα. Στις πλείστες φορές, η διοίκηση απαντά με φράσεις του τύπου «εμμένουμε στην προηγούμενη απόφαση μας». Ο δικηγόρος, τότε, αντί να προσβάλει την αρχική εκτελεστή απόφαση, προσβάλλει με προσφυγή την τελευταία απάντηση της διοίκησης. Λανθασμένα, βέβαια, αφού, κατά κανόνα, τέτοια πράξη κρίνεται απλά βεβαιωτική της προηγούμενης εκτελεστής, το δε αίτημα του αιτητή δεν είναι τίποτε άλλο παρά απλό, μη νομοθετικά προβλεπόμενο «αίτημα αναθεώρησης», που συνήθως δεν οδηγά σε ανατροπή της επίδικης απόφασης. Αποτέλεσμα, η προσφυγή να κρίνεται μη παραδεκτή και να απορρίπτεται, αφού δεν στρέφεται εναντίον εκτελεστής διοικητικής πράξης.

Συνεπώς, συνίσταται ιδιαίτερη προσοχή από τον δικηγόρο, ώστε να δύναται να ξεχωρίσει ορθά ποια πράξη είναι εκτελεστή και, συνεπώς προσβλητέα και ποια είναι απλά βεβαιωτική αυτής και δεν δύναται να προσβληθεί υπό το 146 του Συντάγματος. Απολύτως αναγκαίο είναι, ως προαναφέρθηκε, ο δικηγόρος να κατέχει εξ αρχής πλήρως τη βασική θεωρία και νομολογία για το διαχωρισμό των δύο πράξεων ως προς τη φύση τους, ήδη πριν αναλάβει τη συγκεκριμένη υπόθεση.

8. ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΤΕΛΙΚΗΣ, ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ Η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΠΡΑΞΗ ΣΥΓΧΩΝΕΥΘΗΚΕ.

Παρατηρείται πολύ συχνά, ιδιαίτερα στα πλαίσια προσφυγής που αφορά δημόδιες προσφορές, ο αιτητής να προσβάλλει λ.χ. την ενδιάμεση απόφαση αποκλεισμού του από ένα δημόσιο διαγωνισμό και όχι την τελική απόφαση κατακύρωσης του διαγωνισμού, με μοιραίο αποτέλεσμα την απόρριψη της προσφυγής του, ως μη παραδεκτής. Και αυτό διότι, κατά κανόνα, τέτοιες αποφάσεις, ως η απόφαση αποκλεισμού από διαγωνισμό, έχει πολλές φορές κριθεί στη σχετική νομολογία επί του θέματος, ότι, αποτελούν ενδιάμεσες αποφάσεις, οι οποίες συγχωνεύονται

στην τελική απόφαση κατακύρωσης του διαγωνισμού και χάνουν την εκτελεστικότητα τους. Η μόνη απόφαση, η οποία δύναται να προσβληθεί με προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου είναι η τελική απόφαση κατακύρωσης του διαγωνισμού και στα πλαίσια αυτής μπορούν να εγερθούν λόγοι ακύρωσης που αφορούν το λανθασμένο της απόφασης αποκλεισμού του αιτητή από το διαγωνισμό.

Συνεπώς, απαιτείται προσοχή και σε αυτό το ζήτημα, ώστε να αποφεύγεται αυτό το, ιδιαίτερα συχνό, λάθος.

9. ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ, ΩΣ ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, ΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ.

Συχνά παρατηρείται στα πλαίσια προσφυγής, να συμπεριλαμβάνεται στις αιτούμενες θεραπείες και αναζήτηση θεραπείας για έκδοση ενδιάμεσου διατάγματος, συνήθως αιτήματος αναστολής της επίδικης απόφασης. Αυτό είναι λάθος.

Ως ανέφερα σε μία εκ των πολλών αποφάσεων περί του θέματος, απόσπασμα το οποίο ομιλεί από μόνο του:

«Σημειώνεται ότι, με την αιτούμενη θεραπεία (Δ) της προσφυγής, ο αιτητής εξαιτείται και αναστολή των προαναφερόμενων διαταγμάτων κράτησης και απέλασης, ωστόσο, παρατηρώ εκ προοιμίου ότι, τέτοια απόφαση, ως κυρίως θεραπεία στην προσφυγή, δεν δύναται να αποδοθεί (και ως εκ τούτου, όχι απλά δεν απαιτείται, αλλά ούτε είναι δικονομικά ορθή η δικογράφηση της ως κυρίως αιτούμενης θεραπείας), αφού τέτοιο διάταγμα έχει, σύμφωνα με την πάγια νομολογία επί του θέματος, μόνο παρακολουθητικό της κυρίως υπόθεσης χαρακτήρα (βλ. CARRANN v. REPUBLIC (1983) 3C.L.R. 199, ΧΡΙΣΤΟΥΔΙΑΣ v. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (1989) 3B A.A.Δ. 650; απόφαση ημερομηνίας 2.12.2011 στην Προσφυγή Αρ. 1253/2011 IMADKAHIL κ.ά. ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ; απόφαση ημερομηνίας 12.10.2011 στην Προσφυγή Αρ. 941/2021 V.D.T. v. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ). Τέτοιο διάταγμα αναστολής κράτησης και απέλασης δύναται να αποδοθεί μόνο κατόπιν σχετικής αιτήσεως,»

10. ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΜΙΑΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ, ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΚΑΙ (ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΑ) ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΘΕ ΦΟΡΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΚΥΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΠΡΟΣΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Ως ανέφερα σε μία εκ των πολλών αποφάσεων περί του θέματος, απόσπασμα το οποίο ομιλεί από μόνο του:

«...Στο σημείο αυτό θεωρώ σκόπιμο να παρατηρήσω εκ νέου (βλ. και απόφαση μου ημερομηνίας 30.5.2016 στην προσφυγή Αρ. 933/2014 ΤΗΙ CHIEN DOAN v. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΜΕΣΩ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ), ότι το ίδιο ή παρόμοιο, στο λεκτικό, αίτημα για την ίδια επίδικη ως άνω απόφαση, επαναλαμβάνεται στις αιτούμενες θεραπείες Α μέχρι Η στην αίτηση ακυρώσεως, με μόνη διαφορά, στο λεκτικό έκαστης θεραπείας, την επίκληση κάθε φορά διαφορετικών λόγων ακυρώσεως των ίδιων πάντα αποφάσεων (κράτησης και απέλασης της αιτήτριας, βλ. ανωτέρω). Κατά την άποψη μου αυτό αποτελεί εσφαλμένη δικονομικά πρακτική, η οποία είναι κατ' ελάχιστον αχρείαστη και, δικονομικά ή ουσιαστικά δεν εξυπηρετεί οτιδήποτε ή διασφαλίζει κάτι, πέραν από την ενδεχόμενη δημιουργία σύγχυσης για το αντικείμενο της προσφυγής και, ως εκ τούτου, ορθό είναι να αποφεύγεται....»

11. ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΠΑΡΑΛΕΙΨΗΣ ΑΝΤΙ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑΣ ΑΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ-ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ Ή ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ, ΠΛΕΟΝ, ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ, ΟΤΑΝ ΕΧΕΙ ΗΔΗ ΕΚΔΟΘΕΙ ΜΙΑ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ.

Κατα καιρούς εμφανίζεται σε προσφυγές η προσβολή ταυτόχρονα, είτε στο ίδιο αιτητικό ή σε διαφορετικά, η προσβολή τόσο μιας αρνητικής πράξης σε αίτημα του αιτητή, όσο και παράλειψης έκδοσης απόφασης, ως ο αιτητής επιθυμεί. Πολλές δε φορές προσβάλλεται μόνο η παράλειψη, ενώ έχει εκδοθεί αρνητική πράξη, η οποία, κατά κανόνα, διακόπτει την ύπαρξη παράλειψης. Αυτή η τακτική είναι λανθασμένη και το μόνο που δηλώνει ο δικηγόρος προς το Δικαστή είναι ότι δεν είναι σίγουρος για το τι προσβάλλει, ούτε κατέχει τη βασική θεωρία και νομολογία επί του θέματος.

Παραθέτω σχετικό απόσπασμα από απόφαση του ομιλούντος, σε υπόθεση, στην οποία προσβλήθηκε μόνο η παράλειψη, ενώ είχε εκδοθεί αρνητική πράξη, με προφανείς τις συνέπειες:

«Στην παρούσα περίπτωση, ο αιτητής όχι μόνο δεν προσέβαλε την απορριπτική της ένστασης του απόφαση της καθ' ης η αίτηση εντός της συνταγματικά προβλεπόμενης προθεσμίας, αλλά δεν προσέβαλε καν, με την παρούσα προσφυγή, αυτή. Αντίθετα, προσέβαλε ισχυριζόμενη παράλειψη απάντησης επί της ενστάσεως του, η οποία, όμως, δεν υφίσταται, δεδομένου ότι, ως προαναφέρθηκε, λήφθηκε, όντως, απορριπτική της ενστάσεως του αιτητή απόφαση, η οποία εξωτερικεύθηκε και/ή κοινοποιήθηκε στον αιτητή δεόντως και η οποία διακόπτει την οποιαδήποτε παράλειψη, ακόμη και αν αυτή υφίστατο μέχρι τότε (και εν πάση περιπτώσει, σαφώς πολύ πριν την καταχώρηση της παρούσας προσφυγής). Συνεπώς, η παρούσα προσφυγή στρέφεται απαραδέκτως εναντίον παράλειψης, η οποία, δεδομένης της λήψης (απορριπτικής) απόφασης εκ μέρους της καθ' ης η αίτηση δεν υφίστατο κατά την χρονική στιγμή καταχώρισης της παρούσας προσφυγής, αλλά ούτε και κατά την εκδίκαση της, ενώ ακόμη και στην περίπτωση που θεωρούσε κανείς (λανθασμένα, κατά την κρίση μου) ότι, η προσφυγή δύναται να ερμηνευθεί ότι στρέφεται εναντίον της άρνησης της καθ' ης η αίτηση να αποδεχθεί την ένσταση του αιτητή, αυτή θα ήταν σαφώς εκπρόθεσμη, με βάση όσα έχουν προηγουμένως αναφερθεί.»

12. ΚΑΘΟΛΟΥ Ή ΜΗ ΕΠΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΠΟΥ ΑΠΤΟΝΤΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ-ΜΗ ΕΠΑΡΚΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΡΘΗ ΚΑΙ ΟΡΘΑ ΔΟΜΗΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΑΠΤΟΤΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ- Η ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ Η «ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ» ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ-Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ-ΠΟΤΕ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΧΩΡΑ- ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ

Αυτό το λάθος είναι από τα πιο συχνά παρατηρούμενα σε προσφυγές, ήτοι η καθόλου ή μη επαρκής δικογράφηση των λόγων ακυρότητας και ιδιαίτερα των συνταγματικών ζητημάτων, με αποτέλεσμα τη μη εξέταση και απόρριψη τους, γι' αυτό το λόγο από το Δικαστήριο.

Παραθέτω σχετικό απόσπασμα από νομολογία περί του θέματος:

«Καταρχάς, είναι ορθή η θέση της καθ' ης η αίτηση περί μη δυνατότητας εξέτασης από το Δικαστήριο, λόγω μη επαρκούς δικογράφησης, αλλά και μη επαρκούς ανάπτυξης του, του λόγου ακυρότητας περί παραβίασης του άρθρου 18 του Συντάγματος και του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ. Ο αιτητής αρκέστηκε σε απλή αναφορά περί παραβίασης των εν λόγω νομοθετημάτων στην αίτηση ακυρώσεως, άνευ οποιασδήποτε εξειδίκευσης σε σχέση με το ερώτημα σε τι συνίσταται τέτοια παραβίαση ως αυτή που επικαλείται, ισχυρισμός ο οποίος παρέμεινε ομοίως ασαφής και νεφελώδης και στη γραπτή αγόρευση του αιτητή.

Σύμφωνα με την διαχρονική νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου επί του θέματος, ζητήματα συνταγματικότητας θα πρέπει να δικογραφούνται με σαφήνεια και λεπτομέρεια στην προσφυγή και δεν είναι δυνατή η έγερση τους στο στάδιο των αγορεύσεων (βλ. Δημοκρατία ν. Κουκκουρή κ.ά. (1993) 3 Α.Α.Δ. 598; Β. Νικολάου & Υιοί Λτδ ν. Δημοκρατίας (1998) 3 Α.Α.Δ. 862 και Δημοκρατία κ.ά. ν. Σπύρου κ.ά. (2007) 3 Α.Α.Δ. 533). Περί τούτου, στην υπόθεση ΜΑΡΑΓΚΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (2006) 3 Α.Α.Δ. 671, εκεί σελ. 674 και 675, με αναφορά σε σχετική νομολογία (ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΟΓΙΑΤΖΗ (1992) 3 Α.Α.Δ. 196, ΠΑΦΙΤΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ κ.ά. (1996) 3 Α.Α.Δ. 522, LATOMIA ESTATE LTD Κ.Α. ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (2001) 3 Α.Α.Δ. 672 ΚΑΙ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (2003) 3 Α.Α.Δ. 256) αναφέρθηκαν και τα εξής, με δικές μου υπογραμμίσεις:

«Η γενική και αόριστη αναφορά στο δικόγραφο της προσφυγής ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις είναι αντίθετες προς το Σύνταγμα δεν συνάδει καθόλου με ό,τι απαιτούν οι σχετικές δικονομικές διατάξεις και οι αρχές της νομολογίας που διέπουν το θέμα της εξέτασης συνταγματικότητας νόμου. Ελλείπει παντελώς από το δικόγραφο της αίτησης η αναγκαία εξειδίκευση η οποία θα καθιστούσε εφικτή την εξέταση του σημαντικού αυτού νομικού θέματος. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, η συνταγματικότητα νόμου ή κανονισμού, συνιστά νομικό θέμα ιδιάζουσας σημασίας και σπουδαιότητας το οποίο καθίσταται επίδικο μόνο κατόπιν επακριβούς προσδιορισμού του άρθρου του νόμου ή του κανονισμού που αμφισβητείται καθώς και της συνταγματικής διάταξης προς την οποία προσκρούει το συγκεκριμένο άρθρο ή ο κανονισμός. Η γενική επίκληση διάταξης νόμου ως αντίθετης προς το Σύνταγμα δεν είναι αρκετή. Για να καταστεί το θέμα επίδικο, πρέπει αυτό να εγείρεται σύμφωνα με τις δικονομικές

διατάξεις και να αποφασίζεται ύστερα από εξαντλητική επιχειρηματολογία. Στην προκείμενη περίπτωση δεν υπήρξε καν τέτοια επίκληση. Το γεγονός ότι το θέμα είχε ακροθιγώς αναφερθεί στη γραπτή αγόρευση του δικηγόρου του αιτητή δεν το καθιστούσε εγειρόμενο προς εξέταση. Η αγόρευση αποτελεί το μέσο για την έκθεση της επιχειρηματολογίας υπέρ της αποδοχής των λόγων ακύρωσης και όχι υποκατάστατο της στοιχειοθέτησής τους. Βλ. Παπαδόπουλος ν. Ιωσηφίδη κ.ά. (2002) 3 Α.Α.Δ. 601 και Λεωφορεία Λευκωσίας Λτδ ν. Δημοκρατίας (1999) 3 Α.Α.Δ. 56...»

Συνεπώς, με βάση τα ανωτέρω, ο προαναφερόμενος λόγος ακυρώσεως δεν δύναται να εξεταστεί και, ως εκ τούτου, απορρίπτεται.»

Σε περίπτωση που ο αιτητής παρατηρήσει, πολλές φορές κατόπιν επίκλησης από την καθ' ης η αίτηση στη γραπτή αγόρευση της, παράβασης του κανόνα επαρκούς δικογράφησης και μη σεβασμού του Κανονισμού 7 του διαδικαστικού κανονισμού του Ανωτάτου Δικαστηρίου του 1962, τότε οφείλει χωρίς οποιαδήποτε καθυστέρηση να επιδιώξει με αίτηση του την τροποποίηση της προσφυγής ώστε να θεραπεύσει το πρόβλημα. Η καθυστέρηση υποβολής τέτοιου αιτήματος μπορεί να οδηγήσει τον Δικαστή στην απόρριψη του.

Λάθος είναι, επίσης, να επιχειρηματολογεί ο αιτητής ότι μία διοικητική πράξη είναι «αντισυνταγματική», αφήνοντας στο απυρόβλητο τον νόμο, στα πλαίσια του οποίου εκδόθηκε. Τέτιος ισχυρισμός θα απορριφθεί από το Δικαστήριο, πιθανότατα ως αλυσιτελής, διότι ακόμη και αν ευοδοθεί, θα άφηνε άθικτη τη δικαιοδοτική βάση έκδοσης της επίδικης απόφασης. Συνεπώς, προσοχή στη δόμηση των επιχειρημάτων και την ιεραρχία δικαίου.

13. ΣΥΜΠΡΟΣΒΟΛΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ- Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΣΕ ΠΟΙΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΧΩΡΑ

Συχνά-πυκνά παρατηρείται να προσβάλλονται στο ίδιο δικόγραφο διοικητικές πράξεις, οι οποίες δεν είναι συναφείς μεταξύ τους. Κάτι τέτοιο δεν είναι επιτρεπτό και οδηγεί, κατά κανόνα, στην εξέταση μόνο της πρώτης διοικητικής πράξης με τη σειρά που προσβλήθηκαν, ενώ η επόμενη ή επόμενες θεραπείες απορρίπτονται.

Υπενθυμίζεται η θέση της θεωρίας και της νομολογίας περί του θέματος:

(Απόσπασμα «Συνάφεια υπάρχει όταν η μια πράξη αποτελεί προϋπόθεση της άλλης, ή όταν οι προσβαλλόμενες με το ίδιο δικόγραφο πράξεις αφορούν τον ίδιο αιτητή, βασίζονται στις ίδιες διατάξεις του νόμου, φέρουν ταυτόσημη αιτιολογία και εκδόθηκαν από το ίδιο όργανο και κατά την ίδια διοικητική διαδικασία (Βλέπε, Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου Επικρατείας της Ελλάδας 1929-1959, σελίδα 274).

α. Στα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου Επικρατείας της Ελλάδας 1929-1959, αναφέρονται, στη σελίδα 274, τα ακόλουθα:

"Οσάκις δεν συντρέχουσιν αι προϋποθέσεις της συναφείας η αίτησις ακυρώσεως θεωρείται ως παραδεκτούς ασκουμένη μόνον ως προς την πρώτην των προσβαλλόμενων πράξεων".

Έχουμε την άποψη πως οι δύο πράξεις δεν είναι συναφείς. Η μιά δεν αποτελεί προϋπόθεση της άλλης. Η πράξη ημερ. 8.4.92, αντικείμενο της θεραπείας 2, αποτελεί αυτοτελή διοικητική ενέργεια (Μιχ. Δ. Στασινόπουλου, "Δίκαιον των Διοικητικών Πράξεων (1982), σελ. 387). Επομένως για την έκδοση της δεν ήταν απαραίτητο να είχε προηγηθεί η πράξη, αντικείμενο της θεραπείας 1. Περαιτέρω οι δύο πράξεις δεν περιέχουν την αυτή αιτιολογία και η μιά από αυτές δεν εκδόθηκε κατ' εφαρμογή της άλλης ούτε η μια πράξη "συμπληροί" την άλλη. Οι δύο πράξεις αποτελούν ανεξάρτητες και αυτοτελείς πράξεις.

Εφόσον δεν συντρέχει η προϋπόθεση της συναφείας η προσφυγή θα πρέπει να θεωρηθεί "ως παραδεκτός ασκηθείσα" ως προς την πρώτη των προσβαλλόμενων πράξεων. Το δικόγραφο παραμένει ισχυρό ως προς την πρώτη των προσβαλλόμενων πράξεων (Βλ. Πορίσματα Νομολογίας, πιο πάνω, σελ. 274, Τσάτσου, πιο πάνω, σελ. 357-58 και Δαγτόγλου, "Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο", 2α έκδοση, παραγ. 487).

Σε περίπτωση που παρατηρείται προσβολή μη συναφών στο ίδιο δικόγραφο, ο αιτητής οφείλει να ζητήσει με αίτηση του και δη, το συντομότερο δυνατό από τη

στιγμή που δύναται το λάθος να εντοπιστεί, το διαχωρισμό του δικογράφου, δηλαδή την δημιουργία νέας αίτησης ακυρώσεως, που θα θεωρείται καταχωρηθείσα την ίδια ημερομηνία με την αρχική (όχι «εμπροθέσμως καταχωρηθείσα», ως συνήθως λανθασμένα ζητάται), στην οποία να προσβάλλεται πλέον ξεχωριστά η μη συναφής με τη πρώτη αναφερόμενη διοικητική πράξη.

14. ΜΗ ΣΥΝΕΚΔΙΚΑΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΟΦΕΙΛΟΥΝ, ΑΝ ΟΧΙ ΝΑ ΣΥΜΠΡΟΣΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΙΔΙΟ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟ, ΝΑ ΣΥΝΕΚΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Έχει νομολογηθεί ότι, αποτελεί καθήκον των δικηγόρων, αλλά και του Πρωτοκολλητέιου, εκεί που εντοπίζεται η δυνατότητα συνεκδίκασης προσφυγών να πράττουν αυτό. Υποχρεωτικά αυτό πρέπει να γίνεται όταν σε διαφορετικές προσφυγές διαφορετικών αιτητητών προσβάλλεται η ίδια απόφαση, προς αποφυγή ενδεχομένως διιστάμενων αποφάσεων.

Υπάρχει, όμως και κάποια περίπτωση, στην οποία η μη συνεκδίκαση οδηγεί σε ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες, μέχρι και την απόρριψη προσφυγής. Και αυτή είναι η περίπτωση της υποχρέωσης, κατ' ελάχιστο, συνεκδίκασης των προσφυγών, οι οποίες αφορούν σε πολεοδομική άδεια και άδεια οικοδομής, η οποίας εκδόθηκε στα πλαίσια αυτής.

Ως έχει αναφερθεί στην απόφαση Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην **Νεοφύτου και Άλλων (2006) 3 Α.Α.Δ. 478:**

«....Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι η έκδοση της άδειας οικοδομής μπορεί να θεωρηθεί ως συναφής με την έκδοση της πολεοδομικής άδειας και να προσβληθεί με το ίδιο δικόγραφο.»

Η συμπεροσβολή των δύο αδειών, πολεοδομικής και οικοδομικής, με την ίδια προσφυγή, την 519/98, δεν ήταν λοιπόν εσφαλμένη. Απεναντίας, ήταν απαραίτητη. Όπως ορθά ανέφερε ο συνάδελφός μας ο οποίος πρωτόδικα εξέτασε την περίπτωση, η άδεια οικοδομής, στην έκταση που στηρίζεται στην πολεοδομική άδεια δεν μπορεί από μόνη της επιτυχώς να προσβληθεί παρά μόνο στην έκταση

που προσβάλλονται άλλα ανεξάρτητα στοιχεία της. Γι' αυτό εξετάζεται πρώτα η πολεοδομική άδεια. Αν επικυρωθεί ως νόμιμη, αυτόματα επικυρώνεται και η άδεια οικοδομής- εκτός αν προσβάλλονται και άλλα στοιχεία της τα οποία βέβαια θα εξεταστούν- ενώ αν ακυρωθεί συμπαρασύρει σε ακυρότητα και την άδεια οικοδομής. Εξ άλλου η προσβολή μόνο της πολεοδομικής άδειας, χωρίς ταυτόχρονα και την προσβολή της άδειας οικοδομής, θα δημιουργούσε κενό σε περίπτωση ακύρωσης της πρώτης αφού θα άφηνε άθικτη τη δεύτερη. Τέλος, υπό τις προαναφερθείσες περιστάσεις, πρέπει να θεωρείται παράτυπη η προσβολή των δύο αδειών με διαφορετικές προσφυγές. Όπου συμβεί αυτό, καθίσταται αναγκαία η συνεκδίκηση και ο αιτητής επωμίζεται τα επιπλέον έξοδα».

15. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΙ ΟΧΙ ΩΣ «ΚΑΘ' ΩΝ Η ΑΙΤΗΣΗ»- ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ-ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην *MONIQUE VARKAS v. ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ*, ΜΕΣΩ 1. ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ΚΑΙ 2. ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ (1990) 3 Α.Α.Δ. 585, λέχθηκαν τα εξής διαφωτιστικά:

«Αναφορικά με την πρώτη προδικαστική ένσταση, η πρόσθεση οποιωνδήποτε μερών, κυβερνητικών οργάνων ή αρχών, που δεν είναι υπεύθυνα για την έκδοση της πράξης, δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα της προσφυγής, παρόλο ότι είναι επιθυμητό να αποφεύγεται περίληψή τους στους καθ' ων η αίτηση .

Έχει καθιερωθεί με τη νομολογία ότι η προσφυγή που προσβάλλει πράξη, απόφαση ή παράλειψη οργάνου της Κυβέρνησης πρέπει να καταχωρείται "εναντίον της Δημοκρατίας διά του οργάνου, το οποίο να κατονομάζεται". Το όργανο κανονικά πρέπει να είναι εκείνο που έχει εκδώσει την κρινόμενη πράξη ή απόφαση ή είναι υπεύθυνο για την παράλειψη. (Βλ. *Miltiades Christodoulou and The Republic (Collector of Customs, Nicosia)* 1 R.S.C.C. 1, 9 *Minister of Finance v. Public Service Commission* (1968) 3 C.L.R. 691, 696, 697· *Cyprus Transport Co. Ltd. and Another (No. 1) v. Republic (Minister of Communications and Works and Another)* (1969) 3 C.L.R. 501, 502· *Nikos Lambrakis v. Republic (Educational Service Committee)* (1970) 3 C.L.R. 72, 73· *HadjiPapasyiou v. Republic* (1984) 3 C.L.R. 1182· *Costas Fesas and Others v. The Republic of Cyprus, through The Ministry of*

Interior (1989) 3(A) C.L.R. 63 και Μιχαήλ Γιάγκου ν. Κυπριακής Δημοκρατίας διά του Γενικού Εισαγγελέως και Άλλων (1989) 3(Δ) Α.Α.Δ. 2294.).»

Όσον αφορά τις ανεξάρτητες αρχές ως καθ' ων η αίτηση σε προσφυγή, η ορθή αναφορά λ.χ. είναι «Αρχή Λιμένων Κύπρου», ως καθ' ης η αίτηση και όχι λ.χ. «Κυπριακή Δημοκρατία, δια της Αρχής Λιμένων Κύπρου».

16. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΑΣΕΙ ΠΟΙΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ «ΕΓΕΙΡΕΤΑΙ» ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΗ- ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΙ ΟΧΙ- Η ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΕΙΨΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΤΕΚΜΑΙΡΕΤΑΙ ΩΣ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ, Ν.158 (Ι)/1999.

Οι περί της Λειτουργίας του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αρ.1) Διαδικαστικοί Κανονισμοί του 2015 καθορίζουν (βλ. εκεί Κανονισμό 4 (α)), με το σχετικό Παράρτημα «Έντυπο Αρ. 1» τη μορφή και δομή, την οποία πρέπει να έχει το δικόγραφο της αίτησης ακυρώσεως.

Εκεί καταγράφεται ως σημείο (α) προς συμπλήρωση η φράση «Επί τοις αφορώσι το Άρθρον/τα Άρθρα του Συντάγματος».

Στις σημειώσεις του εν λόγω Εντύπου 1 αναφέρεται επεξηγηματικά για το σημείο (α) ότι «Αναφέρατε το Άρθρο ή τα Άρθρα του Συντάγματος, δυνάμει των οποίων γίνεται η παρούσα αίτηση»

Από τα πιο πάνω και, ιδιαίτερα, από την προαναφερθείσα επεξήγηση, είναι, κατά την ταπεινή μου άποψη, ζητούμενο, ο καθορισμός εκείνου του Άρθρου ή των Άρθρων του Συντάγματος, τα οποία καθορίζουν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, στο οποίο εγείρεται η αίτηση ακυρώσεως και μόνον. Όχι τα Άρθρα του Συντάγματος, τα οποία έχει σκοπό η πλευρά του αιτητή να επικαλεστεί για υποστήριξη του βασίμου της προσφυγής της. Η ανάγκη για καθορισμό του Άρθρου με το οποίο ασκείται η αρμοδιότητα αφορούσε πρωτίστως το Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο ασκούσε, με βάση το Σύνταγμα, διάφορες αρμοδιότητες και έπρεπε, συνεπώς, ρητώς να καθορίζεται σε ποια αρμοδιότητα του ένας αιτητής αποτελείται (βλ. π.χ. αναφορά στην περίπτωση της **ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ**

ΠΛΗΡΩΜΩΝ ν. ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ κ.α., Υπόθεση Αρ. 1239/2014, 20/1/2016)

Συνεπώς, στην περίπτωση του Διοικητικού Δικαστηρίου, αυτό είναι το Άρθρο 146 του Συντάγματος ή, στην κατάλληλη περίπτωση, συνδυαστικά τα Άρθρα 146, 29 (2) του Συντάγματος.

Βεβαίως, η ανάληψη αρμοδιότητας του Διοικητικού Δικαστηρίου ενδεχομένως να προκύπτει όχι απλά από το Άρθρο 146.1 του Συντάγματος, αλλά από νόμο που καθορίζει ρητώς κάτι τέτοιο, σε συνδυασμό με την πρόνοια 146 (1Α) του Συντάγματος, η οποία ορίζει ότι «1Α. Τηρουμένων των διατάξεων του παρόντος άρθρου, νόμος ήθελε ορίσει περί της ίδρυσης, της δικαιοδοσίας και των εξουσιών Διοικητικού Δικαστηρίου.», σε συνδυασμό με το Άρθρο 11 1 Α του περί της Ίδρυσης και Λειτουργίας Διοικητικού Δικαστηρίου Νόμου (Ν. 131(Ι)/2015, το οποίο ορίζει ότι «11. (1) Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Δικαστηρίου και κάθε δικαστής του Διοικητικού Δικαστηρίου ασκεί τις εξουσίες που ανατίθενται στο Διοικητικό Δικαστήριο από το Σύνταγμα, τις διατάξεις του παρόντος Νόμου και οποιουδήποτε άλλου εκάστοτε σε ισχύ Νόμου».

Τέτοια περίπτωση «άλλου νόμου» έχουμε λ.χ. στην περίπτωση του Άρθρου 14Ι του περί Φυλακών Νόμου, Ν. 62 (Ι)/1996 στον οποίο, εκεί παράγραφος 4, ορίζεται ότι «(4) Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Αποφυλάκισης δυνάμει του παρόντος Νόμου δύνανται να προσβληθούν από τον κρατούμενο στο Ανώτατο Δικαστήριο με προσφυγή δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος. Τέτοια «ειδική» θα την χαρακτηρίζα, περίπτωση, έχουμε και με το Άρθρο 36 του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμο, Ν. 158 (Ι)/1999, το οποίο ορίζει ότι:

«36. Μετά την πάροδο τριών μηνών από την ημέρα της υποβολής της αναφοράς ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να θεωρήσει την παράλειψη της αρμόδιας αρχής να του απαντήσει άρνησή της να ικανοποιήσει την αναφορά του και να προσβάλει ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου την παράλειψη αυτή ως άρνηση ικανοποίησης της αναφοράς του. Στην περίπτωση αυτή ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί ταυτόχρονα να προσβάλει, με βάση το Άρθρο 29 του Συντάγματος, την παράλειψη απάντησης, εκτός αν από την παράλειψη έχει υποστεί βλάβη.»

Συνεπώς, ακριβέστερα, θα πρέπει να προσδιορίζεται εάν η έγερση της προσφυγής γίνεται με βάση το Άρθρο 146.1 ή 146.2 του Συντάγματος. Ωστόσο, θεωρώ ότι, η απλή αναφορά γενικά στο Άρθρο 146 είναι επαρκής.

Η πρακτική, όμως, που παρατηρείται πολλές φορές και είναι απολύτως λανθασμένη και πρέπει να αποφεύγεται, είναι η καταγραφή, πολλές φορές ως ένας ατέλειωτος σιδηρόδρομος, όλων των άρθρων του Συντάγματος ή άρθρων διεθνών συμβάσεων ή κυρωτικών νόμων της Δημοκρατίας ή Κανονισμών στο πλαίσιο συμπλήρωσης του υπόσημείο (α) του Εντύπου Αρ. 1.

Θα σας δώσω ένα παράδειγμα από πραγματική περίπτωση προς αποφυγή:

«ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 146, 8,9, 11 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ 14 ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ ΝΟΜΟΥ ΩΣ ΕΧΕΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ 164(11)/2001 ΚΑΙ 8 ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΑΡΘΡΑ 4 ΚΑΙ 6, 8, 18, 28 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ ΤΟΥ 1951 ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ ΤΟΥ 1990 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.»

Υπάρχουν και πολύ χαρακτηριστικότερα παραδείγματα από το προαναφερόμενο, τα οποία, όμως, θα αποφύγω να τα αναγνώσω, είναι τόσο μακρές οι αναφορές που θα κατανάλωναν αχρείαστα πολύτιμο χρόνο αυτής της διάλεξης.

17. ΟΙ ΕΠΙΣΥΝΑΨΕΙΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΔΕΝ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ (A PRIORI) «ΤΕΚΜΗΡΙΑ»- Ο ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ.

Είναι λανθασμένη η «βάφτιση» των εγγράφων που επισυνάπτονται στην αίτηση ακυρώσεως ή στην ένσταση ως «τεκμήρια» και όχι ως «επισυνάψεις» ή «παραρτήματα» Δεν καθίστανται τεκμήρια με αυτό τον τρόπο. Βεβαίως, αν κάποια από αυτά τα έγγραφα είναι μέρος ή θα έπρεπε να είναι μέρος του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, αποτελούν έτσι και αλλιώς τεκμήρια.

Η θέση της νομολογίας είναι ότι οι διάδικοι δεν μπορούν να προσαγάγουν μαρτυρία χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου. Η παροχή της άδειας του Δικαστηρίου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την παρουσίαση μαρτυρίας. Η σχετική άδεια μπορεί να δοθεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 19 των Κανονισμών του 1962 κατόπιν αίτησης που υποβάλλεται, είτε προφορικά είτε εγγράφως. (Βλ. Σταύρου κ.α. ν. Δημοκρατίας(1989) 3 Α.Α.Δ. 1023 και Ευθυμίου ν. Δημοκρατίας (1997) 3 Α.Α.Δ. 281).

18. ΣΥΝΗΘΗ ΛΑΘΗ ΣΤΗΝ ΓΡΑΠΤΗ ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΑΙΤΗΤΗ-ΚΑΘ' ΗΣ Η ΑΙΤΗΣΗ

18.1. ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ-ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ.

Στον Κανονισμό 8 (α) των περί της Λειτουργίας του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αρ. 1) Διαδικαστικών Κανονισμών του 2015 (6/2015) αναφέρονται και τα εξής:

«(α) Κάθε γραπτή αγόρευση θα παρουσιάζει συνοπτικά τον σκελετό των επιχειρημάτων («skeletonargument») και μόνο τα νομικά εκείνα σημεία που προτείνονται προς ακύρωση ή υποστήριξη της προσβαλλόμενης πράξης.»

Είναι γεγονός ότι, οι Δικαστές του Διοικητικού Δικαστηρίου δεν έχουν απαιτήσει, μέχρι σήμερα, την αυστηρή εφαρμογή του προαναφερθέντος Κανονισμού για συνοπτική παρουσίαση του σκελετού των επιχειρημάτων, ως γραπτή αγόρευση τους.

Ο κυριότερος λόγος είναι, πιστεύω, από τη μία, ότι, με την επαρκή ανάπτυξη των επιχειρημάτων γραπτώς, μειώνεται η σπατάλη πολύτιμου δικαστικού χρόνου που άλλως πως θα αναλωνόταν στη προφορική ακρόαση για περαιτέρω επεξήγηση των λόγων ακυρώσεως και, από την άλλη, αποφεύγεται, με το γραπτό λόγο, η πολλές φορές μη απολύτως ορθή απόδοση ή εύκολη κατανόηση των επιχειρημάτων που αναπτύσσονται προφορικά, με αποτέλεσμα την δυσκολία πλήρους κατανόησης των εγειρόμενων ζητημάτων. Είναι και θέμα ταχύτητας απονομής της δικαιοσύνης, αφού, αντιλαμβάνεστε, σε περίπτωση τήρησης του εν λόγω Κανονισμού, τι επιβάρυνση αυτό θα σήμαινε για τις ήδη υπέρμετρα επιβαρυνμένες στενογράφους του Δικαστηρίου, αλλά και πόσος καιρός θα απαιτείτο για να έχει αυτά τα πρακτικά στη διάθεση του ο Δικαστής.

Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι, οι δικηγόροι επιτρέπεται να παραθέτουν σε αχρείαστη, κατά κανόνα, έκταση «τύπου διατριβής» τις όποιες θέσεις τους στη γραπτή αγόρευση τους. Ο δικαστικός χρόνος που είναι δυνατόν να διατεθεί για μελέτη έκαστης υπόθεσης υποφέρει από αυτή την αχρείαστη «πολυλογία» και σας διαβεβαιώνω, κυρίες και κύριοι, ότι, δεν αποσπά καθόλου εύσημα, όποιος δικηγόρος πράττει τούτο κατά κανόνα. Αντίθετα, η εντύπωση που δημιουργείται στο Δικαστή είναι ότι, ο δικηγόρος δεν ξεχωρίζει επαρκώς το ουσιώδες από το επουσιώδες και ότι είναι αρκετά ανασφαλής στις γνώσεις του, θεωρώντας ότι, όσο περισσότερα καταγράψει, τόσο ενδυναμώνονται τα επιχειρήματά του. Και υπάρχει ο κίνδυνος το Δικαστήριο, στην πίεση χρόνου, να μην μελετήσει επαρκώς την αγόρευση, στη προσπάθειά του να καταφέρει, έστω, να διαβάσει τον όγκο της αγόρευσης και, τελικά, να μην κριθεί η υπόθεση ορθώς. Ουκ εν τω πολλώ, κυρίες και κύριοι. Λίγα και καλά. Και αποφεύγετε να παραθέτετε μακροσκελή αποσπάσματα από νομολογία, για ζητήματα, τα οποία είναι καθημερινό ψωμοτύρι για κάθε Δικαστή του Δικαστηρίου και τα γνωρίζει άριστα. Δεν νομίζω οποιοσδήποτε Δικαστής να έχει κατανόηση όταν βλέπει να αναλώνονται 10 σελίδες γραπτής αγόρευσης με παράθεση αποσπασμάτων, για να υποδειχθεί τι συνιστά αιτιολογία και τι είναι η δέουσα έρευνα. Τέτοιες μακροσκελείς αναφορές, θα έλεγα, αγγίζουν και το σημείο όχι μόνο της υπερβολής, αλλά και της προσβολής του Δικαστηρίου.

18.2. Η ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ.

Στον Κανονισμό 8 (β) (γ) των περί της Λειτουργίας του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αρ. 1) Διαδικαστικών Κανονισμών του 2015 (6/2015) αναφέρονται και τα εξής:

«(β) Κατά το χρόνο καταχώρησης των αγορεύσεων κατάλογος αυθεντιών και αντίγραφα των αποφάσεων που μνημονεύονται στις γραπτές αγορεύσεις θα κατατίθενται επίσης στο Πρωτοκολλητήριο, σε χωριστή δέσμη εγγράφων, με ανάδειξη των ιδιαίτερων σημείων εκείνων που προτείνονται από το διάδικο προς υποστήριξη της θέσης του.

(γ) Η παράθεση αποσπασμάτων από αυθεντίες εντός των γραπτών αγορεύσεων δεν επιτρέπεται.»

Και πάλιν είναι γεγονός ότι, οι Δικαστές του Διοικητικού Δικαστηρίου δεν έχουν απαιτήσει, μέχρι σήμερα, την αυστηρή εφαρμογή των προαναφερθέντων. Αυτό,

έχοντας υπόψη ότι, αποδείχθηκε, στην πράξη, ευκολότερη η παρακολούθηση της ανάπτυξης των επιχειρημάτων, όταν αυτά συνοδεύονται από παράθεση σύντομων και επί του σημείου αποσπασμάτων στο σημείο ακριβώς της αγόρευσης που ένα επιχείρημα εγείρεται. Παρατηρείται, ωστόσο, τις περισσότερες φορές να παρατίθενται αποσπάσματα από αποφάσεις τα οποία είναι αχρείαστα εκτενή και αναφέρονται και σε ζητήματα που κρίθηκαν άσχετα με το συγκεκριμένο επιχείρημα που προσπαθεί η παραπομπή να τεκμηριώσει. Και πάλιν αυτό είναι λάθος και αντιπαραγωγικό, αφού αναγκάζει το Δικαστήριο να χάνει πολύτιμο χρόνο, αναγνώθοντας αποσπάσματα αποφάσεων άσχετα με το υπό δικαστική κρίση ζήτημα και συνεπώς, αυτή πρακτική ορθό είναι να αποφεύγεται.

Αυτό που ενδιαφέρει, κύριοι, είναι κατά κανόνα η αρχή που τίθεται με κάποια απόφαση και αυτή, συνήθως, αρκεί. Εάν, τώρα, κάποια απόφαση έχει σε τόσο βαθμό όμοια γεγονότα με την υπό κρίση υπόθεση, τα οποία αξίζουν να μελετηθεί η απόφαση στην ολότητα της από το Δικαστήριο, παρά να παρατίθενται τα γεγονότα της απόφασης σε έκταση, αρκεί, θεωρώ, η εισήγηση προς το Δικαστήριο να μελετήσει λεπτομερώς και να δώσει έμφαση στην πιθανότητα εφαρμογής της συγκεκριμένης υπόθεσης. Σας διαβεβαιώνω, κυρίες και κύριοι, ότι, εν πάση περιπτώσει, ο ίδιος ο Δικαστής διενεργεί έρευνα στη νομολογία, και σε αυτή που προτείνεται από τους διάδικους και σ' αυτή που το ίδιο το Δικαστήριο από μόνο του, στα πλαίσια της μελέτης της υπόθεσης, ανακαλύπτει.

Όσον αφορά στην πρόνοια για καταχώριση ξεχωριστής δέσμης εγγράφων για όσες αποφάσεις μνημονεύονται στη γραπτή αγόρευση, ούτε σε αυτό το ζήτημα, είναι γεγονός, έδειξε, μέχρι σήμερα, διάθεση το Διοικητικό Δικαστήριο αυστηρής εφαρμογής του. Με την ύπαρξη, πλέον, databanks (CYLAW, LEGINET) με όλες τις αποφάσεις, στις οποίες όλοι οι Δικαστές έχουν πρόσβαση, θεωρώ ότι δεν είναι αναγκαία, η προσκόμιση σε τύπο *hardcopy* των εν λόγω αποφάσεων, η οποία, εκτός από μη αναγκαία πλέον, είναι και αντιοικολογική και αντιοικονομική. Εν πάση περιπτώσει, η ανάγκη τροποποίησης των σχετικών Κανονισμών δεν αποτελεί ζήτημα είτε της παρούσης, είτε του ομιλούντος.

18.3. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΞΕΚΑΘΑΡΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥΣ ΚΑΙ ΥΠΟΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥΣ-ΣΑΦΗΝΕΙΑ.

Στον προαναφερθέντα Κανονισμό 8 (α) των περί της Λειτουργίας του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αρ. 1) Διαδικαστικών Κανονισμών του 2015 (6/2015) αναφέρονται τα εξής:

«8. (α) Κάθε γραπτή αγόρευση θα παρουσιάζει συνοπτικά τον σκελετό των επιχειρημάτων («skeleton argument») και μόνο τα νομικά εκείνα σημεία που προτείνονται προς ακύρωση ή υποστήριξη της προσβαλλόμενης πράξης. Η αγόρευση θα χωρίζεται ευκρινώς σε ανάλογες παραγράφους, μια για κάθε νομικό σημείο, το οποίο θα αναφέρεται συνοπτικά.»

Όπως έχει προ ολίγου αναφερθεί, το Διοικητικό Δικαστήριο έχει επιδείξει εξ ανάγκης κάποια χαλαρότητα στο ζήτημα της παρουσίας των λόγων ακυρώσεως στη γραπτή αγόρευση υπό τον τύπο «skeleton argument». Ωστόσο, ποσώς έχει αναιρεθεί η απαίτηση του προαναφερθέντος Κανονισμού για ταξινόμηση των λόγων ακυρώσεως σε ξεχωριστές για έκαστο λόγο παραγράφους.

Παρουσιάζεται συχνά το λάθος να αναπτύσσονται λόγοι ακυρώσεως υπό την ίδια παράγραφο, χωρίς πολλές φορές οι εν λόγω λόγοι ακυρώσεως να έχουν μεταξύ τους οποιαδήποτε συνάφεια ή, έστω, την ίδια ανάπτυξη αιτιολογίας ή βάση. Με αποτέλεσμα να ελλοχεύει ο κίνδυνος, και πάλιν, το Δικαστήριο να αγνοήσει ή να παραβλέψει λόγο ακύρωσης ή να μην δύναται να ταξινομήσει ορθά, ποια επιχειρήματα που αναπτύσσονται αφορούν σε ποιο συγκεκριμένο λόγο ακύρωσης. Η ασάφεια περί τούτου που δημιουργείται με αυτή την λανθασμένη πρακτική, επενεργεί εις βάρος του αιτητή και της υπόθεσης του, αφού το Δικαστήριο δυνατόν να καταλήξει ότι ο λόγος ακυρώσεως δεν αναπτύχθηκε δεόντως και/ή ασαφώς και να τον απορρίψει.

18.4. ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΤΗ Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ Ή ΠΡΟΣΚΟΜΙΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΠΤΩΝ ΑΓΟΡΕΥΣΕΩΝ- ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ-Η ΓΡΑΠΤΗ ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΑΠΛΑ ΩΣ ΕΙΣΗΓΗΣΗ.

Είναι σύνηθες φαινόμενο στις αγορεύσεις τόσο του αιτητή, ενίοτε και στην αγόρευση της καθ' ης η αίτηση, οι δικηγόροι να αναφέρονται σε «γεγονότα», τα οποία δεν εμπεριέχονται στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης ή να προσκομίζουν, με τη γραπτή αγόρευση τους, έγγραφα ως «επισυνημμένα», θεωρώντας ή ευελπιστώντας ότι θα ληφθούν υπόψη από το Δικαστή. Σας διαβεβαιώνω, κυρίες και κύριοι, ότι, κάτι τέτοιο δεν επιτυγχάνεται. Οι τέτοιας φύσεως αναφορές ή

έγγραφα, θα αγνοηθούν πλήρως από το Δικαστήριο, η δε αίσθηση που δημιουργείται στο Δικαστή από τέτοια προσπάθεια είναι αυτής του μη δέοντα χειρισμού της υπόθεσης από το δικηγόρο.

Είναι, πρώτον, πάγια θέση της νομολογίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου ότι, δεν είναι επιτρεπτή η προσκόμιση μαρτυρίας δια των γραπτών αγορεύσεων (βλ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ ν. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (2003) 3 ΑΑΔ 507; απόφαση ημερομηνίας 8.8.2014 στην Προσφυγή Αρ. 771/2011 ΝΤΙΑΝΑ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ).

Στην Καντούνας ν. Κυπριακής Δημοκρατίας (2010) 3 ΑΑΔ 344 αναφέρθηκαν τα εξής:

«Απλή επισύναψη της επιστολής αυτής στη γραπτή αγόρευση του ευπαιδευτού συνηγόρου του εφεσεύοντα, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη από το Δικαστήριο ως μαρτυρία επί του θέματος»

Τα πιο πάνω διασαφηνίζω, αφορούν σε έγγραφα και γεγονότα, τα οποία δεν βρίσκονται στο διοικητικό φάκελο της υπόθεσης.

Βασικά, η μόνη μαρτυρία, η οποία υπάρχει ενώπιον του Δικαστηρίου και λαμβάνεται υπόψη, εκτός, βεβαίως, αν επιτραπεί η προσκόμιση μαρτυρίας μέσα από διαδικασία αίτησης προς τούτο, είναι ο διοικητικός φάκελος της υπόθεσης.

Συγκεκριμένα, η νομολογία είναι αποκαλυπτική ως προς το ότι ο διοικητικός φάκελος αποτελεί τον μοναδικό οδηγό προς την ύπαρξη δεδομένων και γεγονότων η δε «υπόθεση, όπως έχει επανειλημμένα λεχθεί, κρίνεται από το διοικητικό φάκελο και όχι από τα στοιχεία που προσκομίζονται για πρώτη φορά στην αγόρευση (Δημοκρατία ν. Δ. Αυλωνίτης και Υιοι Λτδ(2000) 3 Α.Α.Δ. 137)». Ο διοικητικός φάκελος κατατίθεται και «... αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη διερεύνηση της εγκυρότητας της διοικητικής πράξης η οποία προσβάλλεται.» (Δημοκρατία ν. Ακίνητα Στέφανου Ιωαννίδη Λτδ (1991) 3 Α.Α.Δ. 328 και C.D. HayPropertiesLtdν. Δημοκρατίας (1992) 3 Α.Α.Δ. 238). Το τεκμήριο της κανονικότητας διέπει τη διοικητική πράξη και θεωρείται ότι η διοίκηση έλαβε υπόψη της ότι είχε ενώπιον της και αντίθετα δεν έλαβε και δεν μπορούσε να λάβει

υπόψη της ότι δεν υπήρχε, στο διοικητικό φάκελο (Δημοκρατία ν. Χατζηγρηγορίου (2001) 3 Α.Α.Δ. 549).

18.5. ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΤΗ Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΛΟΓΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΑΠΤΟΝΤΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ Ή ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗ- ΤΟ «ΠΡΟΒΑΔΙΣΜΑ ΓΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ»

Είναι, περαιτέρω, πολύ συχνό φαινόμενο, οι δικηγόροι να αναλώνουν πολλές σελίδες στη γραπτή αγόρευση τους, επεξηγώντας τεχνικής φύσεως ζητήματα, στα οποία το Δικαστήριο οφθαλμοφανέστατα δεν έχει εξειδικευμένες γνώσεις και, για τούτο, δεν δύναται, σύμφωνα με διαχρονική νομολογία περί του θέματος να εξετάσει. Ο Δικαστής, βεβαίως, δεν είναι ούτε γιατρός, ούτε μηχανικός, ούτε ειδικός υπολογιστών. Δεν έχουν νόημα, λ.χ. να επεξηγούνται τέτοια ζητήματα με σωρεία αναλύσεων στη γραπτή αγόρευση, ακόμα και επισύναψη αντιγράφων από εξειδικευμένη βιβλιογραφία. Το Δικαστήριο δεν δικαιούται να τα εξετάσει και θα τα αγνοήσει.

Στην απόφαση ημερομηνίας 6.6.2013 στις Αναθεωρητικές Εφέσεις Αρ. 153/2008 και 154/2008 ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ SISEL HOLDINGS LTD κ.ά, λέχθηκαν εύστοχα και περιεκτικά τα εξής:

«..Είναι πάγια νομολογημένη αρχή, ότι η κρίση της Διοίκησης αναφορικά με θέματα τεχνικής φύσεως ή ειδικών γνώσεων, είναι πρακτικά ανέλεγκτη.

Παραπέμπουμε σε σχετικό απόσπασμα από την γραπτή αγόρευση του ευπαίδευτου συνηγόρου της Καθ'ης η αίτηση επί του προκειμένου, το οποίο υιοθετούμε.

«Όπως παρατηρείται σε πληθώρα αποφάσεων η Διοίκηση είναι ο καλύτερος γνώστης και κριτής των τεχνικής φύσεως ζητημάτων που εμπεριέχονται στην απόφαση. (Σταυρινού ν. Δημοκρατίας (1986) 3 Α.Α.Δ. 119, Κυριακόπουλου, «Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο», 4^η έκδοση, τόμος Γ, σελ. 376). Παραπέμπω και στην Ευαγγελία Κουτούπα-Γεγκάκου «Αοριστίες και Τεχνικές Έννοιες στο Δημόσιο Δίκαιο» (1997), σελ. 115-116:

«Ο δικαστής όμως όχι μόνο δεν είναι υποχρεωμένος να λαμβάνει θέση επί των τεχνικών διχογνωμιών, αλλά δεν είναι και σε θέση να προβαίνει σε ίδια κρίση.

Λόγω συνεπώς του προβαδίσματος της διοίκησης σε ειδικές τεχνικές γνώσεις, ο δικαστής θεωρεί τις τεχνικές κρίσεις καταρχήν αποδεκτές. Ο στόχος αυτού του δικαστικού αυτοπεριορισμού είναι να μην παρεμποδίζεται η διαδικασία έγκρισης τεχνικών εγκαταστάσεων αφενός και αφετέρου να μην καθίσταται ο διοικητικός δικαστής ιεραρχικός προϊστάμενος της εγκρίνουσας διοικητικής αρχής.»

Επισημαίνεται και πάλιν ότι πλείστα από τα θέματα που εγείρονται από την Αιτήτρια ενώπιόν μας έχουν εξεταστεί από ειδικό εμπειρογνώμονα με εξειδικευμένες γνώσεις, συμπεριλαμβανομένων και θεμάτων οικονομικής φύσεως, τα οποία το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να εξετάσει, αλλά και να αποφανθεί επί τούτων..»

Σημειώνω ότι, τέτοιες μακροσκελείς αναφορές περί τεχνικών ζητημάτων συνήθως εντάσσονται στις γραπτές αγορεύσεις των διαδίκων κάτω από τον ισχυρισμό περί πλάνης περί τα πράγματα, πολλές φορές αναπτυσσόμενοι μαζί με ισχυρισμούς περί πλάνης που, όντως, το Δικαστήριο δύναται να εξετάσει και οφείλει να εξετάσει (στην κατάλληλοι περίπτωση και δικαιώσει), με τον κίνδυνο, λόγω αυτής της τακτικής, αυτοί οι ισχυρισμοί να μην γίνουν αντιληπτοί από το Δικαστήριο και να μην τύχουν εξέτασης.

Και, βέβαια, ο αιτητής δικαιούται να καταχωρήσει έφεση, με λόγο εφέσεως ότι, δεν εξετάστηκε ο συγκεκριμένος ισχυρισμός του. Πόσο, όμως, θα πάρει χρονικά να εξεταστεί τέτοια έφεση του, με τα υπάρχοντα σήμερα δεδομένα; Και αφού, σύμφωνα με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ακόμη και αν επιτύχει τέτοιος λόγος έφεσης, η προσφυγή θα αποσταλεί πίσω στον φυσικό της Δικαστή για να επιληφθεί του λόγου ακυρώσεως που του διέλαθε, δεν θα ήταν πιο συνετό να προσπαθεί ο δικηγόρος εξ αρχής να βοηθήσει το πρωτόδικο Δικαστήριο με την παρουσίαση της υπόθεσης του στην αγόρευση του εξ αρχής, σωστά, ήτοι χωρίς αναφορές σε θέματα που το Δικαστήριο δεν δύναται να εξετάσει, ώστε ο κίνδυνος παραγνώρισης κάποιου λόγου ακυρώσεως, που όντως δύναται και πρέπει να εξεταστεί, να μειώνεται;.

18.6. ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΤΗ Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ Ή ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΓΡΑΠΤΗ ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΣ Η ΑΙΤΗΣΗ, Η ΟΠΟΙΑ ΔΕΝ

ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ-ΣΥΝΙΣΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΧΗ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΕΠΑΡΚΟΥΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ.

Παρατηρείται συχνά στη γραπτή αγόρευση για την καθ' ης η αίτηση, ακόμη ήδη και στην ένσταση της, με πρόθεση να υπάρξει αποτελεσματικός αντίλογος σε προβληθέντα λόγο ακυρώσεως περί έλλειψης επαρκούς αιτιολογίας, ο δικηγόρος για την καθ' ης η αίτηση να αναπληρώνει, προσθέτει ή να νιώθει την ανάγκη να επεξηγήσει περαιτέρω την όποια αιτιολογία δόθηκε, αν δόθηκε, για την επίδικη διοικητική πράξη, είτε στο σώμα της απόφασης, είτε ως αυτή αναδύεται μέσα από το διοικητικό φάκελο της υπόθεσης.

Αυτό, πολλές φορές, αφού προηγουμένως θέσει τη γραπτή αγόρευση για τον προσφεύγοντα υπόψη της πελάτισσας του καθ' ης η αίτηση για τα σχόλια της, η οποία, βεβαίως, κατά κανόνα, δεν γνωρίζει διοικητική δικονομία, και τα οποία σχόλια της αντιγράφονται, κατά το μάλλον ή ήττον, στη γραπτή αγόρευση της καθ' ης η αίτηση.

Αυτή η συνήθης πρακτική είναι συνταγή καταστροφής για την υπόθεση της καθ' ης η αίτηση.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία περί του θέματος, η αιτιολογία πρέπει να δίνεται κατά τον ουσιώδη χρόνο της έκδοσης της πράξης και το περιεχόμενο της γραπτής αγόρευσης ή/και ένστασης του δικηγόρου των καθ' ων η αίτηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης (βλ. Στέφανος Φράγκου ν. Δημοκρατίας (1998) 3 Α.Α.Δ., Ελπινίκη Γεωργίου ν. Δημοκρατίας (1991) 4 Α.Α.Δ. 4104 και Χριστίνα Τσιαντή κ.α. ν. Διευθυντή Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως (2008) 4 Α.Α.Δ. 824).

Εδώ σημειώνεται ότι, στο Άρθρο 30 του Ν. 158(Ι)/ 1999 αναφέρεται ότι «30. Σε επείγουσες περιπτώσεις επιτρέπεται, εξαιρετικά, στη διοίκηση να αιτιολογήσει μεταγενέστερα την πράξη της, στηριζόμενη όμως σε στοιχεία και γεγονότα που υπήρχαν πριν από την πράξη και τα οποία μπορούν να συναχθούν από το διοικητικό φάκελο.»

Προσωπικά, δεν έχω εντοπίσει καμία περίπτωση στη νομολογία, στην οποία να κρίθηκε κάποια περίπτωση τόσο επείγουσα, ώστε να άνοιξε η πόρτα για χρήση του Άρθρου 30 του Ν. 158 (Ι)/1999 για εκ των υστέρων παράθεση αιτιολογίας. Εν πάση περιπτώσει, έχω την άποψη ότι η μεταγενέστερη αιτιολόγηση μίας πράξης, πρέπει να δίνεται με την πρώτη δυνατή ευκαιρία και όχι πολύ αργότερα, ως συμβαίνει όταν ήδη έχει καταχωρηθεί προσφυγή και η δικαστική διαδικασία έχει προχωρήσει μέχρι το σημείο της καταχώρισης της γραπτής αγόρευσης για την καθ' ης η αίτηση.

Επιστρέφοντας στο κυρίως ζήτημα: Ο Δικαστής, να είστε βέβαιοι, όχι απλά θα αγνοήσει την όποια πρόσθετη αιτιολογία επιχειρείται να δοθεί εκ των υστέρων με τη γραπτή αγόρευση της καθ' ης η αίτηση, αλλά, ενδεχόμενα, να ωθηθεί μέσω αυτής της πρακτικής στη σκέψη ότι, η επίδικη απόφαση όντως υπολείπεται της δέουσας αιτιολογίας, η οποία έπρεπε να δοθεί σύγχρονα της επίδικης απόφασης. Και όσο περισσότερη πρόσθετη αιτιολογία καταγράφεται στη γραπτή αγόρευση της καθ' ης η αίτηση, τόσο περισσότερο η σκέψη του Δικαστή θα ρέπει προς την κατεύθυνση της ακύρωσης, λόγω έλλειψης επαρκούς αιτιολογίας. Ακόμη και αν θεωρήσει ότι, με την πρόσθετη αιτιολογία ενδεχομένως επεξηγείται η λήψη της επίδικης απόφασης. Στη καλύτερη περίπτωση, στη δικαστική απόφαση, θα δείτε σχόλια, όπως:

«Κρίνω, ότι οι ισχυρισμοί της αιτήτριας περί έλλειψης δέουσας έρευνας και, επακόλουθα, μη νόμιμης αιτιολογίας σε σχέση με την προσβαλλόμενη απόφαση ευσταθούν. Πουθενά δεν εντοπίζονται, στον ενώπιον μου διοικητικό φάκελο, πλείστα όσων αναλυτικά αναφέρει η ευπαίδευτη συνήγορος για την καθ' ης η αίτηση, προς υπεράσπιση της ορθότητας της επίδικης απόφασης (απόρριψης της ένστασης της αιτήτριας) και προς αντίκρουση των επιχειρημάτων της τελευταίας, και συγκεκριμένα δεν εντοπίζονται ούτε κατά την έκδοση της αρχικής απόφασης (συμπεριλαμβανομένης και της έκθεσης ελέγχου των λειτουργιών της Υπηρεσίας) της καθ' ης η αίτηση, ούτε σε σχέση με την εδώ επίδικη απόρριψη της ένστασης της αιτήτριας. Η μόνη αιτιολογία, αναφορικά με την επίδικη απόφαση απόρριψης της ένστασης της αιτήτριας, εντοπίζεται στο κείμενο της επιστολής του Εφόρου ημερομηνίας 28.3.2013 (ανωτέρω), την οποία κρίνω, σε αντιπαραβολή και με το τι έχει εκτενώς αναφερθεί στην γραπτή αγόρευση της καθ' ης η αίτηση,

ως μη πλήρης ή ανεπαρκής, προς ικανοποιητική απάντηση των επιχειρημάτων, που με την ένσταση της η αιτήτρια είχε αναπτύξει.»

(Το πιο πάνω απόσπασμα από απόφαση του παρόντος Δικαστηρίου)

19. ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΤΗ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΝΕΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΚΥΡΩΣΕΩΣ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗ ΓΡΑΠΤΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΙΤΗΤΗ-ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ-Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ «ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ» Ή ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΑΓΟΡΕΥΣΗΣ

Είναι, δυστυχώς, σύνηθες φαινόμενο, να προβάλλεται για πρώτη φορά στο πλαίσιο της γραπτής απάντησης του αιτητή λόγος ακυρώσεως, ο οποίος, ακόμη και αν έχει καταγραφεί ως νομικός λόγος στην αίτηση ακυρώσεως, δεν προωθήθηκε προηγουμένως με τη γραπτή αγόρευση του αιτητή.

Κάτι τέτοιο έχει νομολογιακά κριθεί ότι δεν είναι επιτρεπτό και η συνέπεια είναι η μη εξέταση του εν λόγω λόγου ακυρώσεως από το Δικαστήριο. Η γραπτή απάντηση είναι αυτό που η λέξη λέει: «απάντηση». Και συγκεκριμένα, απάντηση στα όσα η πλευρά της καθ' ης η αίτης αναφέρει στην αγόρευση της προς υπεράπωση της νομιμότητας της επίδικης πράξης. Τίποτε περισσότερο.

Εκ των πραγμάτων, η απαγόρευση εξέτασης από το Δικαστήριο λόγου ακύρωσης (άλλος από δημόσιας τάξεως), ο οποίος προβάλλεται πρώτη φορά στη γραπτή απάντηση, επισημαίνεται από τον δικηγόρο της καθ' ης η αίτηση, όταν πλέον η δυνατότητα αντίδρασης του δικηγόρου για τον αιτητή είναι πολύ περιορισμένη, αφού προϋποθέτει αναβολή της ακρόασης, η οποία ανήκει στην κρίση του Δικαστηρίου και μόνο, ανάλογα με τα δεδομένα της περίπτωσης.

Ο μόνος τρόπος, σε περίπτωση που η πλευρά του αιτητή επιθυμεί να εγείρει λόγο ακύρωσης, τον οποίο δεν προώθησε με τη γραπτή αγόρευση της, είναι να επιδιώξει την υποβολή συμπληρωματικής γραπτής αγόρευσης, με σχετικό αίτημα της. Τέτοιο αίτημα, βεβαίως, πρέπει να απαντά ικανοποιητικά και πλήρως στο ερώτημα, γιατί δεν συμπεριλήφθηκε εξ αρχής ο εν λόγω λόγος ακύρωσης στη γραπτή αγόρευση για τον αιτητή. Και αυτό, βέβαια, υπό την αίρεση ότι ο λόγος ακυρώσεως, τον οποίο η πλευρά του αιτητή επιθυμεί να προσκομίσει, έχει

δικογραφηθεί και δη δεόντως. Ειδάλλως, απαιτείται, ως προαναφέρθηκε, σε τέτοια περίπτωση, η τροποποίηση του δικογράφου της προσφυγής. Συνεπώς, αμέλεια του δικηγόρου να εγείρει εξ αρχής λόγο ακυρώσεως του ενώ είχε τη δυνατότητα, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία αχρείαστων εξόδων για τον πελάτη ή, ακόμα και ενδεχόμενα δυσμενείς συνέπειες για την επιτυχία της προσφυγής, αν τέτοιος λόγος ακύρωσης δεν δύναται να εξεταστεί από το Δικαστήριο, λόγω του αργοπορημένου σταδίου έγερσης του.

20. ΑΙΤΗΣΗ ΠΡΟΣΑΓΩΓΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ- ΠΟΤΕ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΑΛΛΕΤΑΙ.

Η μαρτυρία, ως είναι, πιστεύω, καλά γνωστό στους δικηγόρους, σκοπεύει να υποστηρίξει την ύπαρξη (επίδικων) γεγονότων, τα οποία τελούν υπό αμφισβήτηση. Για εκείνα τα γεγονότα, για τα οποία υπάρχει ομοφωνία μεταξύ των διαδίκων δεν υπάρχει και λόγος προσαγωγής μαρτυρίας. Υπενθυμίζεται, βεβαίως, ότι, παρά την όποια ομοφωνία περί κάποιου γεγονότος, το μαρτυρικό υλικό, το οποίο ο αιτητής έχει ενώπιον του είναι κατ' εξοχή ο διοικητικός φάκελος της υπόθεσης. Αν, δηλαδή, ο διοικητικός φάκελος, παρά την ομοφωνία των διαδίκων, φανερώνει κάτι διαφορετικό, τότε ισχύει ο διοικητικός φάκελος, εκτός αν τίθεται βάσιμα θέμα πιθανολόγησης λάθους στο φάκελο.

Πολλές φορές παρατηρείται το φαινόμενο να επιζητείται η προσκόμιση μαρτυρίας είτε πολύ καθυστερημένα, ήτοι κατά την ακρόαση της υπόθεσης, με αίτημα την αναβολή της, είτε πολύ πρόωρα, ήτοι μετά την καταχώρηση της προσφυγής.

Θεωρώ ότι, ο ορθότερος, κατά κανόνα, χρόνος καταχώρισης τέτοιας τυχόν αίτησης είναι μετά την καταχώριση της ένστασης της καθ' ης η αίτηση και πριν την καταχώριση της γραπτής αγόρευσης για τον αιτητή, αφού εκεί θα διαφανεί που υπάρχει ασυμφωνία μεταξύ των διαδίκων, ως προς τα γεγονότα. Θα πρόσθετα ότι, ορθότερο θα ήταν τέτοια αίτηση να ακολουθεί την επιθεώρηση και του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης (εν πάση περιπτώσει, αυτή δεν πρέπει να απέχει πολύ χρονικά από τον χρόνο αταχώρισης της ένστασης), διότι, εκ πείρας, πολλές φορές το ίδιο το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης να δικαιώνει τη θέση του αιτητή επί συγκεκριμένου γεγονότος και να καθιστά αχρείαστη την προσαγωγή μαρτυρίας. Δεν πρέπει να ξεχνιέται ότι, προϋπόθεση

έγκρισης τέτοιας αίτησης αποτελεί η σχετικότητα και η αναγκαιότητα προσκόμισης της προς τεκμηρίωση λόγου ακυρότητας. Αιτήσεις που καταχωρούνται χωρίς να κινηθούν στα πλαίσια των ανωτέρω, συνήθως απορρίπτονται, με δημιουργία περιττών εξόδων για τον πελάτη και χάσιμο πολύτιμου δικηγορικού και δικαστικού χρόνου.

21. ΑΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ- ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΑΛΟΓΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΝΟΜΟ- ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΟΡΚΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΥ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ.

Έχει νομολογηθεί ότι, μία αίτηση για έκδοση διατάγματος αναστολής της επίδικης απόφασης πρέπει να καταχωρείται το συντομότερο δυνατό, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις, οι οποίες δικαιολογούν τέτοια αίτηση. Έχει νομολογηθεί, επίσης, ότι, υπέρμετρη καθυστέρηση στην καταχώρηση τέτοιας αίτησης δικαιολογεί την απόρριψη της.

Επίσης, η καταχώρηση τέτοιας αίτησης ως *ex parte* πρέπει να δικαιολογείται, με συγκεκριμένες και επαρκείς αναφορές στην ένορκη δήλωση που την υποστηρίζει, ως προς την ύπαρξη κατεπείγουσας ανάγκης δράσης του Δικαστηρίου. Ειδάλλως, κατά κανόνα, η αίτηση θα διαταχθεί από το Δικαστήριο να επιδοθεί στον άλλο ή άλλους διάδικους, με ότι αυτό συνεπάγεται για τα καλώς νοούμενα συμφέροντα του προσφεύγοντα.

Δυστυχώς, πολλές φορές έχει παρατηρηθεί παραβίαση των πιο πάνω αρχών από δικηγόρους, με αποτέλεσμα την απόρριψη των σχετικών διαβημάτων τους, που με σωστό και έγκαιρο χειρισμό, θα μπορούσαν ενδεχομένως να επιτύχουν.

Πρόσθετα, οι προϋποθέσεις έγκρισης αίτησης για έκδοση διατάγματος αναστολής επίδικης απόφασης διαφέρουν, ως έχει πάρα πολλές φορές αναφερθεί στη νομολογία, από αυτές του Άρθρου 32 του περί Δικαστηρίων Νόμου.

Δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις του διατάγματος αναστολής: Έκδηλη παρανομία ή ανεπανόρθωτη ζημιά.

Η πλήρωση αυτών των προϋποθέσεων απαιτείται να αποδεικνύεται με ιδιαίτερη λεπτομέρεια και σαφήνεια στην ένορκη δήλωση που συνοδεύει την αίτηση αναστολής, ειδικά το εν λόγω διάβημα είναι καταδικασμένο σε αποτυχία. Δυστυχώς, πολλές φορές έχουν τεθεί υπόψη μου ένορκες δηλώσεις, οι οποίες ούτε καν αναφέρουν τις λέξεις «έκδηλη παρανομία» ή «ανεπανόρθωτη ζημιά» και οι δικηγόροι λανθασμένα θεωρούν ότι δύνανται να υποκαταστήσουν ή να αναπληρώσουν όσα παρέλειψαν να αναφερθούν στις ένορκες δηλώσεις με τις προφορικές τους ακροάσεις προς υποστήριξη της αίτησης. Κάτι που δεν είναι επιτρεπτό, με αποτέλεσμα την απόρριψη της σχετικής αίτησης.

22. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΕΛΤΙΣΤΟ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Μην αναλώνετε το χρόνο που έχετε στη διάθεση σας για φορτική επανάληψη των όσων έχουν ήδη γραπτός και εκτεταμένα αναφερθεί στις γραπτές σας αγορεύσεις. Αυτό κοστίζει πολύτιμο δικηγορικό και δικαστικό χρόνο. Η πιθανότητα είναι να προβείτε εκ του προχείρου και σε αναφορές, οι οποίες μάλλον βλάπτουν τα επιχειρήματα που με άνεση χρόνου διατυπώσατε ήδη γραπτός. Αρκεστείτε, αν το επιθυμείτε στο να τονίσετε 1-2 βασικά σημεία, τα οποία θεωρείτε καθοριστικά από τους λόγους ακυρώσεως σας και στη σύντομη υποβολή κάποιων διεκρινήσεων, αν απαιτείται ή ζητηθεί από το Δικαστήριο. Ξεχωρίστε το ουσιώδες από το επουσιώδες και τονίστε το ουσιώδες. Βοηθήστε το έργο του Δικαστηρίου, εάν μετά την καταχώρηση της γραπτής απάντησης σας μέχρι και την ακρόαση, έχει εκδοθεί κάποια απόφαση καθοριστική για την επίδικη υπόθεση, προσκομίζοντας σχετικό αντίγραφο της και εφοδιάζοντας, βέβαια, και τον αντίδικο δικηγόρο με σχετικό αντίγραφο. Παραμείνατε ψύχραιμοι και μην δυσανασχετείτε από ερωτήσεις του Δικαστηρίου, οι οποίες δυνατόν να σας φανούν αχρείαστες μέχρι ενοχλητικές ή ότι δείχνουν να μην έχει αντιληφθεί το Δικαστήριο την υπόθεση ως εσείς την αντιληφθήκατε και θέλετε να την παρουσιάσετε. Στην τελική, το Δικαστήριο είναι που καλείται να αποφασίσει και το καθήκον του δικηγόρου είναι να το βοηθήσει σε αυτό το έργο, αφού και το δικό του συμφέρον είναι η σωστή κρίση της υπόθεσης. Διατυπώστε, συνεπώς, ήπια την απάντηση σας, πάντα και μόνο με γνώμονα να αντιληφθεί το Δικαστήριο καλύτερα την υπόθεση. Και τέλος,

ποτέ μην έλθετε αδιάβαστοι σε ακρόαση. Ο Δικαστής εύκολα το διακρίνει αυτό, εάν υπεισέλθει σε στάδιο ερωτήσεων και τυχόν έλλειψη προετοιμασίας δυνατό να δημιουργήσει αρνητική εντύπωση τόσο για τον επαγγελματισμό του δικηγόρου, όσο και τη σοβαρότητα της υπόθεσης του ή των επιχειρημάτων του.

23. Η ΜΗ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ-ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Στους Κανονισμούς 5 και 6 των περί της Λειτουργίας του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αρ. 1) Διαδικαστικών Κανονισμών του 2015 (6/2015) αναφέρονται τα εξής:

«5. Κάθε προσφυγή επιδίδεται σε κάθε ενδιαφερόμενο μέρος που επηρεάζεται από αυτή, το οποίο έχει δικαίωμα καταχώρησης εμφάνισης στο αρμόδιο Πρωτοκολλητήριο εντός 21 ημερών από την επίδοση σ' αυτό της προσφυγής, ως το συνημμένο έντυπο αρ. 3.

6. Μετά τη συμπλήρωση των ανωτέρω στις παραγράφους 4 και 5 αναφερομένων ή στη λήξη των οριζόμενων σ' αυτές προθεσμιών, το Πρωτοκολλητήριο ορίζει την υπόθεση ενώπιον του Δικαστηρίου για οδηγίες ως προς την περαιτέρω πορεία της υπόθεσης.»

Καταρχάς, ο προαναφερθείς Κανονισμός 6 δεν τηρείται από το Διοικητικό Δικαστήριο. Με σχετικές οδηγίες του Δικαστηρίου οι προσφυγές που καταχωρούνται, ορίζονται από το Πρωτοκολλητήριο, ενίοτε σε συνεννόηση με τον Δικαστή που του αναλογεί κάποια υπόθεση, απευθείας ενώπιον του Δικαστή, είτε διενεργηθεί η επίδοση, είτε όχι. Αυτό, για δύο βασικούς λόγους: Πρώτον, διότι αντικειμενικά το Πρωτοκολλητήριο δεν έχει ούτε την οργανωτική δυνατότητα να παρακολουθεί πότε μία προσφυγή επιδόθηκε σε όλους όσους όφειλε να επιδοθεί, αλλά ούτε και έχει πολλές φορές τις γνώσεις να διακρίνει ή την αρμοδιότητα να αποφασίσει, ποιος πρέπει να είναι αναγκαίος διάδικος σε προσφυγή. Δεύτερον, διότι, δυστυχώς, παρατηρήθηκε κατάχρηση αυτής της πρόνοιας, ειδικά στο δίκαιο αλλοδαπών, εκεί και όπου νομοθετικά προβλέπεται η παραμονή τέτοιου αιτητή στην Κυπριακή Δημοκρατία μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης του. Συγκεκριμένα, δικηγόροι φαίνεται να επέλεγαν να μην επιδόσουν ή επιδόσουν έγκαιρα, με αποτέλεσμα η υπόθεση να μην οριζόταν ενώπιον του Δικαστή προς διεκπεραίωση της, κερδίζοντας, μ' αυτό τον τρόπο, χρόνο παραμονής στην Δημοκρατία για τον πελάτη τους. Συνεπώς, με τον ορισμό απευθείας των υποθέσεων ενώπιον του

Δικαστηρίου, χωρίς αναμονή των επιδόσεων των προσφυγών, το θέμα αυτό έχει λυθεί.

Εν πάση περιπτώσει, όμως, το Δικαστήριο δεν μπορεί πάντοτε να διαθέτει πολύτιμο δικαστικό χρόνο για να ελέγξει μία προς μία αν έχει διενεργηθεί επίδοση της προσφυγής σε αναγκαίο διάδικο. Ιδιαίτερα όταν, σε κάποια προσφυγή τα ενδιαφερόμενα μέρη είναι πολλά. Συνεπώς, το Δικαστήριο αρκείται πολλές φορές στο να ερωτήσει τον δικηγόρο του προσφεύγοντα, αν η προσφυγή επιδόθηκε σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, με δεδομένο ότι, η υποχρέωση τέτοιας επίδοσης, σαφώς ανήκει στον προσφεύγοντα, σύμφωνα με τον προαναφερόμενο Κανονισμό 5 των Διαδικαστικών Κανονισμών.

Έχει παρατηρηθεί, ωστόσο, πολλές φορές, το φαινόμενο να μην διενεργείται ή να έχει διελάθει της προσοχής του δικηγόρου ότι δεν έγινε επίδοση σε κάποιο ενδιαφερόμενο μέρος και να το αντιλαμβάνεται πολύ αργά, πολλές φορές μέχρι ακόμα και στο στάδιο που η ακρόαση είναι ορισμένη για ακρόαση.

Ο δικηγόρος οφείλει να καθιερώσει σύστημα επαρκούς παρακολούθησης της προσφυγής του και να αντιδρά έγκαιρα σε περίπτωση που κάποια επίδοση δεν έχει διενεργηθεί.

Διότι, οι πιθανές αρνητικές συνέπειες, ιδιαίτερα στην περίπτωση που η υπόθεση είναι σε προχωρημένο στάδιο είναι α) το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή, θεωρώντας τη μη επίδοση σε ενδιαφερόμενο μέρος ως έλλειψη πρόθεσης προώθησης της εναντίον του εν λόγω ενδιαφερόμενου μέρους ή β) να αρνηθεί να αποδεκτή επίδοση ή αίτηση για έγκριση τέτοιας επίδοσης, στη βάση του προχωρημένου του σταδίου της υπόθεσης και στα πλαίσια τήρησης της αρχής της γρήγορης απονομής της δικαιοσύνης, αν τέτοια επίδοση θα καθυστέρουσε την εκδίκαση της υπόθεσης.

Εάν δε, το Δικαστήριο εκδόσει απόφαση, χωρίς το ίδιο να έχει εντοπίσει την παράλειψη επίδοσης, η απόφαση που θα εκδοθεί ερήμην αναγκαίου διάδικου, όπως είναι το ενδιαφερόμενο μέρος, θα υπόκειτο πιθανότατα σε κίνδυνο παραμερισμού της, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Τέλος, η μη επίδοση σε ενδιαφερόμενο μέρος, δεν φανερώνει καλώς νοούμενο επαγγελματισμό στο χειρισμό της υπόθεσης, ενώ εκθέτει και τον αμελή δικηγόρο έναντι του πελάτη του και τυχόν απαιτήσεων του, λόγω διάπραξης τέτοιου λάθους.

Ως αναφέρθηκε σχετικά στη νομολογία:

«το Δικαστήριο έχει υποχρέωση να εξετάζει και αυτεπάγγελα, ακόμη και αν συμφωνούν μεταξύ τους οι διάδικοι (βλ. *The Institute of Certified Public Accountants of Cyprus and Others v. Republic* (1987) 3 C.L.R. 445), κατά πόσο υπήρξε επίδοση στα ενδιαφερόμενα μέρη και μάλιστα, εάν το Δικαστήριο εκδώσει την απόφαση του επί προσφυγής ερήμην προσώπων, τα οποία έπρεπε να είναι ενδιαφερόμενα μέρη (και εις βάρος των συμφερόντων και δικαιωμάτων τους, θα πρόσθετα, αφού τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα συμμετέχουν στην διαδικασία μόνο με δικαίωμα να υποστηρίξουν την νομιμότητα της επίδικης απόφασης, βλ. σχετικά *Vorkas v. Republic* (1984) 3 C.L.R. 87 και *Republic v. Nissiotou* (1985) 3 C.L.R. 944, 945), αυτή πρέπει να παραμερίζεται, λόγω παραβίασης των κανόνων φυσικής δικαιοσύνης (βλ. *Κυπριακή Δημοκρατία και Ζήνας Πουλλή* (2001) 3 Α.Α.Δ. 1060). Το βάρος επίδοσης προσφυγής σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη τίθεται στους ώμους του αιτητή (βλ. *Νέλλη Ψαρά Κρονίδου v. Δημοκρατίας* (Αρ. 1) (1994) 3 Α.Α.Δ. 33, βλ., πλέον και Κανονισμό 5 των περί της Λειτουργίας του Διοικητικού Δικαστηρίου (Αρ. 1) Διαδικαστικών Κανονισμών του 2015).»

**Γ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ ΣΑΣ.
ΑΝΑΜΕΝΩ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΑΣ!**

*Γ. Σεραφείμ, ΔΔΔ.

24/11/2022

Δικηγορικός Σύλλογος Λευκωσίας